

**JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA (JTO)
1.1.2024 – 31.12.2028**

**HYVÄKSYTTY ROTUJÄRJESTÖN YLEISKOKOUKSESSA 4.3.2023
HYVÄKSYTTY SUOMEN KENNELLIITON JALOSTUSTIETEELLISESSÄ
TOIMIKUNNASSA 2.10.2023
VAHVISTETTU KENNELLIITON HALLITUKSESSA 24.11.2023**

Kanakoirakerho – Hönshundssektionen ry Gordoninsetterijaos

Sisälllys

1. Yhteenveto
2. Rodun tausta
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia
4. Rodun nykytilanne
 - 4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja
 - 4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos
 - 4.1.2. Jalostuspohja
 - 4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa
 - 4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta
 - 4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet
 - 4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta
 - 4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin
 - 4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus
 - 4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa
 - 4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet
 - 4.2.6. Käyttäytyminen kotona ja lisääntymiskäyttäytyminen
 - 4.2.7. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta
 - 4.3. Terveys ja lisääntyminen
 - 4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat
 - 4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat
 - 4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt
 - 4.3.4. Lisääntyminen
 - 4.3.4. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet
 - 4.3.6. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

4.4. Ulkomuoto

4.4.1. Rotumääritelmä

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1 Jalostuksen tavoitteet

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

7. Lähteet, kirjallisuusviitteitä ja lisätietoja

1. YHTEENVETO

Gordoninsettereiden uusimmassa jalostuksen tavoiteohjelmassa (JTO) kuvataan rodun tausta ja aiemmat jalostustoimenpiteet, määritellään rodun tämänhetkinen tila kotimaassa sekä määritellään rodun jalostuksen strategia ja toimintaohjelma.

Rekisteröintien määrä vuositason Suomessa 2018–2021 oli 53–111 gordoninsetteriä. Kotimaisten pentueiden osuus oli 96,7 % ja tuontikoirien osuus 3,3 %. Sukusiitosaste oli 2,99 %, jota voidaan pitää hyväksyttävänä. Vuosien 2019–2023 jalostuksen tavoiteohjelma on tuottanut toivottua tulosta. PEVISA-ohjelman puitteissa periytyvien sairauksien ilmeneminen ei ole noussut, vaikka gordoninsettereiden rekisteröintien määrä viimeisen 15 vuoden tarkastelujaksolla on merkittävästi kasvanut. JTO:n ja PEVISA:n mukaiset vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia jalostukseen käytettävälle koirille ja hyvien rodun käyttötarkoitukseen sopivien metsästysominaisuuksien jalostaminen on tämän lisäksi erittäin tärkeää.

Talvella 2022 toteutettiin anonyymi populaatiokartoitus ja terveystarkastus verkkolomakkeena, jota jaettiin Kanakoirakerhon kotisivujen sekä sosiaalisen median kautta. Vastauksia saatiin kaikkiaan 114 kpl, mikä oli vähemmän kuin edellisessä populaatiokartoituksessa (vuonna 2017 saatiin 148 vastausta ja vuonna 2012 saatiin 86 vastausta yli 5-vuotiaista gordoninsettereistä). Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on ”seisova lintukoira” ja vastanneista 83,3 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseen. Vuosina 2018–2022 gordoninsettereiden palkitsemisprosentti metsästyskokeissa oli 23,5 % jakautuen koetyypeittäin seuraavasti: KAKE 24,7 %, KAME 23,6 % ja KATU 19,2 %. Metsästyskokeiden palkitsemisprosentti on noususuunnassa, sillä tarkastelujaksolla 2013–2017 se oli 21,8 % Kanakoirakerhon jalostustietokannan datan perusteella.

Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on maassamme jakautunut kahteen erilaiseen tyyppiin: toinen edustaa käyttölinjaista, pohjoismaista metsästyskoiratyyppiä ja toinen raskaampaa sekä pitkäkarvaisempaa alkuperäisen rodun käyttötarkoitukseen soveltumatonta näyttelylinjaa.

Terveiden osalta gordoninsetterin tilanne on hyvä: tyypillisimpiä sairauksia ovat lonkanivelen kasvuhäiriö eli HD 30,4 % (2019–2022 röntgenkuvatuista gordoninsettereistä), SLO kynsisairaus 6,1 %, sekä perinnöllinen silmien PRA-sairaus.

Gordoninsetteri on rotuna koko ajan kasvattanut suosiotaan Suomessa. Jalostuksella tulee aktiivisesti pyrkiä lisäämään rodun terveyttä, sekä vaalia rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta seisovana lintukoirona. Tätä tukee myös käyttötarkoitukseen soveltuva ulkomuoto, rakenne, rauhallinen luonne ja metsästysinto.

Gordoninsetterin voimassa oleva PEVISA-ohjelma on hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003, 10.6.2008 ja 23.4.2018. PEVISA-ohjelmaa jatketaan muutettuna 1.1.2024–31.12.2028 Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan päätöksen mukaisesti:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

2. RODUN TAUSTA

Gordoninsetteri, kuten muutkin setterirodot, polveutuvat nk. *setting spanieleista*, jotka tunnettiin erityisesti kyvystä paikallistaa ja naulita kanalintuja paikalleen seisomalla. Brittein saarilla oli jo 1600-luvulla väriltään mustan ja parkinruskeita settereitä, joita kutsuttiin nimellä *black and tan setter*. Näistä koirista on kehitetty gordoninsetteri Gordonin ja Richmondin herttuakunnassa Banffshiressa Skotlannissa 1700-luvulla.

Gordoninsetteriä pidetään vanhimpana setterirotuna. Rodun alkuvaiheista tiedetään hyvin vähän, mutta rodun kehitykseen merkittävästi vaikuttaneen Gordonin herttua Aleksander IV tavoitteena kerrotaan olleen seisojatyypin, jolla olisi voimakas rakenne, mutta joka sopisi erityisesti Skotlannin nummille ja vaikeisiin sääolosuhteisiin. Todennäköisesti tavoitteena on ollut luoda selkeästi muista lintukoiraista erottuva skotlantilainen setterirotu, joka työskentelee hieman lähempänä metsästäjää kuin muut setterit.

Rotu oli 1800-luvun puolivälissä hyvin suosittu. Gordoninsetteri voitti maailman ensimmäisen virallisen koiranäyttelyn, joka järjestettiin Newcastle-on-Tynnessä 1859, ja Southill Parkissa järjestetyn ensimmäisen virallisen metsästyskokeen 1865. Oma rotu siitä tuli 1873 ensin värinimellään, mutta vuonna 1924 British Kennel Club vaihtoi sille nimeksi *gordon setter*.

Gordoninsetterin suosio kasvoi yhdessä kehittyvän näyttelytoiminnan myötä. Näin kehittyi iso ja raskas näyttelylinja, jolla ei ollut enää metsästyskäyttöä. 1900-luvulla tämä johti kahden toisistaan poikkeavan koiratyyppin kehittymiseen rodun sisällä.

Gordoninsetterit Suomessa

Gordoninsetterit tulivat Suomeen 1850-luvun jälkeen samoja reittejä kuin muutkin brittiläiset kanakoirarodut, aluksi lähinnä Venäjältä. Upseerit olivat siellä palvellessaan tutustuneet kanakoirametsästyksen ja toivat kotiin tullessaan koiria mukanaan. Kanakoirametsästyksen tultua myöhemmin tutuksi myös suomalaisille metsästäjille alettiin gordoninsettereitä tuoda myös Englannista, Norjasta ja Ruotsista.

Maamme ensimmäisissä kanakoirakokeissa vuonna 1893 esitettiin tohtori G. Schnittin omistama gordoninsetteri Nori, mistä lähtien gordoninsettereitä nähtiin koetilaisuuksissa yli vuosisadan vaihteen. Sen jälkeen ne puuttuivat lähes täysin kokeistamme aina 1980-luvulle saakka.

1900-luvun alussa Suomessa oli muutama gordoninsetterikasvattaja. Tuolloin rekisteröitiin kolmisen koiraa vuodessa ja niillä osallistuttiin kokeisiin sekä näyttelyihin. Vuosisadan ensimmäisen kolmanneksen jälkeen rekisteröinnit loppuivat lähes tyystin, kunnes ne lähtivät nousuun 1980-luvun lopulla. 1990-luku oli rodun varsinainen läpimurto Suomessa ja gordoninsetteri vakiinnutti asemansa rotukartalla.

Nykyisin Suomessa rekisteröidään vuosittain noin 90 gordoninsetteriä. Syynä gordoninsetterin yleistymiseen Suomessa on sen kauniin ulkomuodon lisäksi metsästyskoirien tuonti lähinnä muista

Pohjoismaista ja siten Suomalaisen kannan metsästysominaisuuksien paraneminen. Alkuperältään tämän päivän suomalaiset gordoninsetterit tulevat pääasiallisesti muista Pohjoismaista sekä Pohjois–Amerikasta, Englannista ja Ranskasta.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Englantilaisten kanakoirien rotujärjestö Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry (KKK-HHS ry) on pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektion. Vuonna 1935 perustettiin Suomen Kanakoirakerho ry, johon liittyivät lähinnä suomenkieliset. Finska Kennelklubbens Hönshundssektion ja Suomen Kanakoirakerho yhdistyivät vuonna 1983. Yhdistyksen nimeksi tuli tällöin Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry. Nykyään KKK-HHS ry toimii valtakunnallisella tasolla Suomen Kennelliiton alaisena rotujärjestönä ja edustaa englantilaisia kanakoirarotuja pointtereita ja settereitä. Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista.

Rotua harrastavan järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Yhdistyksen jäsenmäärä on viimeisen viiden vuoden aikana laskenut noin 50 hengellä. Vuonna 1980 jäseniä oli 170 ja vuonna 2017 noin 650. Jäsenrekisterissä ei ole tietoa minkä verran näistä on gordoninsettereiden omistajia. Yhdistyksen eri jäsenyydet ovat koe-, vuosi-, perhe-, vapaa-, kirjeenvaihtaja- tai kunniajäsen. Yksityinen henkilö voidaan hyväksyä koe- tai vuosijäseneksi kirjallisen hakemuksen perusteella. Koejäseneksi hyväksytään kaikki rotujärjestön jäsenyydestä kiinnostuneet. Koejäsen on oikeutettu kaikkiin rotujärjestön tarjoamiin palveluihin kuten kerhon julkaisuihin, jalostusneuvontaan, osallistumaan koulutustapahtumiin ja koetoimintaan. Koejäsenellä on äänioikeutta lukuun ottamatta kaikki samat etuudet kuin vuosijäsenelläkin. Koejäsenen osallistuttua kanakoirien koetoimintaan hänet voidaan hyväksyä vuosijäseneksi ilman uutta hakemusta. Osallistumista rodunomaiseen kokeeseen on haluttu pitää varsinaisen jäsenyyden ehtona siksi, että päätösvalta rodun alkuperäisestä käyttötarkoitusta vaalivassa rotujärjestössä pysyisi jatkossakin niillä, joilla on asiaan harrastusta.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Jokaisella rodulla on rodun harrastajien esittämä ja yhdistyksen hallituksen nimeämä jaostoimikunta. Rotujaokset järjestävät edustamansa rodun harrastajille omia koulutuspäiviä ja kilpailuja. Tavoitteena on harrastajien keskinäistä yhteydenpitoa lisäämällä viedä kunkin rodun tasoa eteenpäin. Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1980-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. Tätä ennen KKK-HHS ry:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta. Tiedon tarpeen ja määrän kasvaessa katsottiin 2000-luvulla jälleen tarpeelliseksi muodostaa kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta jaosten rinnalle. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maaliskuussa 2012. Päävastuu rotukohtaisesta jalostuksen ohjauksesta kuuluu kuitenkin yhä rotujaoksille. Jalostustoimikunta on kerhon hallituksen alainen toimikunta, joka koordinoi jalostukseen liittyvää tiedonkeruuta kerhon sisällä ja toimii linkkinä kerhon ja jaoston välillä mm. erilaisiin asiantuntijaelimiin. Jalostustoimikunta myös pyrkii pysymään ajan tasalla

yleisistä koiran jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista ja auttaa jaoksia tiedon hankinnassa kerhon ulkopuolisilta tahoilta. Jalostustoimikunta myös antaa lausunnot kennelnimianomuksiin sekä mahdollisiin rekisteröintiin liittyviin poikkeuslupa-anomuksiin. Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita ja kilpailuja jalostustyön tueksi settereiden ja pointtereiden käyttöominaisuuksien selvittämiseksi ja parantamiseksi. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut kerhon aktiivisiin mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakaantuminen näyttely- ja käyttölinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan, Kennelliiton jalostusstrategian hengessä rakenteeltaan terveitä, vaatimaan metsästyksen soveltuvaa kanakoiratyyppeä.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuonna 2022 Suomessa rekisteröitiin 73 uutta gordoninsetteriä. Näistä 69 oli kotimaisia pentuja ja 4 tuontikoira ulkomailta.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotian, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisen ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinen koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista käytetään jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai –sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla tätä geeniversiota ei ole.

lhannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2–3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröintiin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröintiin (MMT Katariina Mäki 5.8.2013).

Monimuotoisuutta turvaavan jälkeläismäärän mukaan gordoninsettereille voidaan laskea seuraavat luvut. Yhteenlaskettu rekisteröintimäärä vuosilta 2019–2022 oli 305 koiraa. Tästä 3 % on 9,15 jälkeläistä. Rodun keskimääräisen pentuekoon ollessa 7 pentua, tämän laskukaavan mukaan suositeltu enimmäisjälkeläismäärä yksilölle pentueina mitattuna on kaksi kappaletta. Toisen polven jälkeläisiä yksilöllä saisi suosituksen mukaan olla 6 % samasta neljän vuoden rekisteröintimäärästä, joka gordoninsetterin kohdalla tekee 18,3 jälkeläistä, joka pentueina on 3 pentuetta.

4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit ja sukusiitosprosentti.

Rekisteröinnit	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Pennut (kotimaiset)	69	109	63	51	96	57	100	93	111	61	97
Tuonnit	4	2	5	2	2	13	6	5	7	8	6
Rekisteröinnit yht.	73	111	68	53	98	70	106	98	118	69	103
Pentueet	8	15	10	6	16	9	13	15	15	10	13
Pentuekoko	8,6	7,3	6,3	8,5	6	6,3	7,7	6,2	7,4	6,1	7,5
Kasvattajat	8	13	8	6	9	8	12	11	15	9	10
jalostukseen käytetyt eri urokset											
– kaikki	8	13	10	6	16	8	13	14	15	10	12
– kotimaiset	4	10	4	2	8	1	5	3	6	4	4
– tuonnit	2		1	1	4	2	4	7	4	4	4
– ulkomaiset	2	3	5	3	4	5	4	4	5	2	4
– keskimääräinen jalostuskäytön ikä	6 v 1 kk	7 v 1 kk	6 v 11 kk	5 v 9 kk	4 v 11 kk	8 v 9 kk	4 v 7 kk	4 v 1 kk	4 v 6 kk	3 v 3 kk	4 v 1 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
– kaikki	8	14	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– kotimaiset	8	13	10	5	13	9	7	13	12	8	9
– tuonnit		1		1	3		6	2	3	2	4
– keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 10 kk	4 v 7 kk	4 v 4 kk	4 v 11 kk	4 v 5 kk	4 v 9 kk	4 v 5 kk	4 v 11 kk	4 v 3 kk	4 v 11 kk	4 v 5 kk

Isoisät	15	24	20	9	25	16	25	24	22	20	22
Isoäidit	15	24	20	10	28	16	25	28	26	18	23
Sukusiitosprosentti	4,86 %	2,83 %	4,83 %	2,55 %	1,73 %	1,77 %	2,33 %	2,64 %	1,51 %	2,39 %	4,18 %

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustatiedon

perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän–viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Rekisteröintien määrä Suomessa on vakiintunut noin 100 gordoninsetterin tasoon. Syynä tähän on kotimaisten pentueiden lisääntynyt määrä tuontien vähentyessä. Jalostusurosten ja –narttujen keskimääräinen ikä on noin 4 vuotta ja siinä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Sukusiitosaste on 2,98 %, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tavoitteeksi JTO kaudelle 2024–2028 voidaan asettaa sukusiitosasteen laskemisen tasolle 1,75 %.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja 2022–2012 per sukupolvi

Jalostuspohja	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Per vuosi											
– pentueet	8	15	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– jalostukseen käytetyt eri urokset	8	13	10	6	16	8	13	14	15	10	12
– jalostukseen käytetyt eri nartut	8	14	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– isät/emät	1	0,93	1	1	1	0,89	1	0,93	1	1	0,92
– tehollinen populaatio	11 (69%)	18 (60%)	13 (65%)	8 (67%)	21 (66%)	12 (67%)	17 (65%)	20 (67%)	20 (67%)	13 (65%)	17 (65%)
– uroksista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	7 %	4 %	4 %	11 %	3 %	11 %	11 %	8 %	15 %
– nartuista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	0 %	15 %	16 %	18 %	14 %	13 %	25 %	19 %
Per sukupolvi (4 vuotta)											
– pentueet	39	47	41	44	53	52	53	53	54	52	52
– jalostukseen käytetyt eri urokset	31	40	38	38	43	43	44	43	45	40	40

– jalostukseen käytetyt eri nartut	28	37	35	37	43	45	46	43	48	44	40
– isät/emät	1,11	1,08	1,09	1,03	1	0,96	0,96	1	0,94	0,91	1
– tehollinen populaatio	39 (50%)	51 (54%)	48 (59%)	50 (57%)	57 (54%)	59 (57%)	60 (57%)	57 (54%)	63 (58%)	57 (55%)	53 (51%)
– uroksista käytetty jalostukseen	2 %	3 %	6 %	5 %	6 %	8 %	8 %	12 %	13 %	14 %	15 %
– nartuista käytetty jalostukseen	0 %	4 %	9 %	13 %	15 %	14 %	16 %	17 %	19 %	21 %	19 %

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyligeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA–haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geneejiä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahan ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Rodun isä/emä –suhde on merkittävästi parantunut viimeisen 10 vuoden aikana. Kuitenkin tehollinen populaatio ei samalla ajanjaksolla muuttunut n. 55 % tasosta. Viimeisten vuosien aikana tehollinen populaatio on pienentynyt peräkkäisinä vuosina ja tätä tulee jatkossa seurata. Vain alle

10 % gordoninsettereistä on käytetty jalostukseen. Erityisesti samojen urosten käyttö jatkuvasti jalostukseen on riski tulevaisuudessa.

Taulukko 3. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta 2012–2022.

#	Uros	Syntynyt	Kotimaa	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat. %	Pentueita 2. polvessa	Pentuja 2. polvessa	Pentueita yht	Pentuja yht
1	HØGTINDEN'S MOSKU	2012	Norja	4	28	3,09 %	3,00 %	3	29	4	28
2	SILENT NORTH PAST AND THE PRESENT	2015	Suomi	3	22	2,43 %	6,00 %	0	0	3	22
3	ÅSHÖJDENS WALTHER	2011	Ruotsi	2	21	2,32 %	8,00 %	5	30	2	21
4	ENDALSHÖJDENS CASH	2013	Ruotsi	3	20	2,21 %	10,00 %	2	13	3	20
5	SARABAKKS BLASER	2014	Norja	2	20	2,21 %	12,00 %	0	0	2	20
6	TRISETER CELTIC MASON	2011	Australia	2	19	2,09 %	14,00 %	6	34	2	19
7	MOUNTAINEER'S GRANAT	2009	Ruotsi	2	19	2,09 %	16,00 %	11	74	2	19
8	YUKKI HILL MESMERIZER FOR SILENT NORTH	2009	Venäjä	3	19	2,09 %	19,00 %	4	27	3	19
9	XENARAN BACK FOR GOOD	2008	Suomi	2	16	1,76 %	20,00 %	0	0	2	16
10	MOUNTAINEER'S GOLIATH	2009	Ruotsi	1	16	1,76 %	22,00 %	0	0	1	16
11	KESÄRANNAN AH BANJO	2016	Suomi	2	16	1,76 %	24,00 %	0	0	2	16
12	FJÄLLPILENS IE GUILLAC	2016	Ruotsi	2	16	1,76 %	26,00 %	1	8	2	16
13	PURONPERÄN XAVIER	2019	Suomi	2	15	1,65 %	27,00 %	0	0	2	15
14	GOANGO BLACK I WANT IT ALL	2013	Suomi	2	15	1,65 %	29,00 %	1	11	2	15
15	FIXOUR'S DROP IT LIKE ITS HOT	2015	Suomi	2	15	1,65 %	31,00 %	0	0	2	15
16	HAGELSPRUTANS ROCKIGA RAGGE	2010	Ruotsi	2	15	1,65 %	32,00 %	2	15	2	15
17	ÅSHÖJDENS NELSON	2009	Ruotsi	2	15	1,65 %	34,00 %	2	23	2	15
18	XENARAN FINAL CUT	2010	Suomi	2	14	1,54 %	35,00 %	1	3	2	14
19	TROLDMARKENS W. MASTER	2011	Tanska	2	14	1,54 %	37,00 %	5	39	2	14
20	MILA GRANDSET SEBASTIAN	2010	Venäjä	2	14	1,54 %	38,00 %	7	39	2	14

Ajanjaksolla 2012–2022 on tarvittu 23 eri urosta tuottamaan 50 % rekisteröidyistä pentueista.

Suhteutettuna vuosina 2019–2022 tehtyjen rekisteröintien määrään, 305 kappaletta. Eniten pentuja tuottaneen uroksen HØGTINDEN'S MOSKUn pentujen suhde rekisteröintimäärään on 9,18 %. Toiseksi eniten pentuja tuottaneen uroksen SILENT NORTH PAST AND THE PRESENTin pentujen suhde rekisteröintimäärään on 7,21 % ja kolmanneksi eniten pentuja tuottaneen ÅSHÖJDENS WALTHERin pentujen suhde rekisteröintimäärään on 6,89 %.

Taulukko 4. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua 2012–2022.

#	Narttu	Syntynyt	Kotimaa	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita 2. polvessa	Pentuja 2. polvessa	Pentueita yht	Pentuja yht
1	OPENDORA'S OLIVIA	2015	Suomi	3	29	3,20 %	1	9	3	29
2	METSÄLEIMUN NEELA	2016	Suomi	2	23	2,54 %	0	0	2	23
3	LOUKASAHON BARBARA	2012	Suomi	3	22	2,43 %	1	11	3	22
4	GOANGO BLACK LOVE QUEEN	2016	Suomi	2	21	2,32 %	1	7	2	21
5	FIXOUR'S EVERY FLAVOUR BEAN	2016	Suomi	3	20	2,21 %	0	0	3	20
6	SUNSETTER'S ALPHABET STREET	2010	Gibraltar	2	20	2,21 %	4	28	2	20
7	LOUKASAHON BAILEYS	2012	Suomi	3	20	2,21 %	0	0	3	20
8	NATTASET NABRUM LEIDS	2008	Suomi	2	20	2,21 %	0	0	2	20
9	OPENDORA'S JULIANA	2008	Suomi	3	20	2,21 %	5	45	3	20
10	OPENDORA'S ISABELLA	2008	Suomi	2	19	2,09 %	12	77	3	25
11	BLACK SEEKER'S AFTERGLOW	2009	Suomi	2	17	1,87 %	5	55	2	17
12	UWEXIN ETERNITY	2009	Suomi	2	17	1,87 %	0	0	2	17
13	GOANGO BLACK FANCY FOR ONE	2011	Suomi	1	16	1,76 %	0	0	1	16
14	SHOWPOINT GATES OF EDEN	2008	Suomi	2	15	1,65 %	4	18	2	15
15	DOUBLE DREAM LOVESET MORNING QUEEN	2012	Venäjä	2	15	1,65 %	2	21	2	15
16	GOANGO BLACK I AM YOURS	2013	Suomi	3	15	1,65 %	3	23	3	15
17	PURONPERÄN RIHLA	2009	Suomi	3	14	1,54 %	3	18	3	14
18	WINDCREST SHOWPOINT UPTOWN GIRL	2008	Yhdysvallat	2	14	1,54 %	2	15	2	14
19	SILENT NORTH BLUE HEART DIAMOND	2016	Suomi	2	14	1,54 %	0	0	2	14
20	GOANGO BLACK MY GOLD AND GLORY	2017	Suomi	2	14	1,54 %	0	0	2	14

Suhteutettuna vuosina 2019–2022 tehtyjen rekisteröintien määrään, 305 kappaletta. Eniten pentuja tuottaneen nartun OPENDORA'S OLIVIAN pentujen suhde rekisteröintimäärään on 9,51 %. Toiseksi eniten pentuja tuottaneen nartun METSÄLEIMUN NEELAN pentujen suhde rekisteröintimäärään on 7,54 % ja kolmanneksi eniten pentuja tuottaneen nartun LOUKASAHON BARBARAN pentujen suhde rekisteröintimäärään on 7,21 %.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Muissa Pohjoismaissa gordoninsettereiden rekisteröintimäärät ovat huomattavasti Suomea suuremmat, erityisesti Norjassa, jossa populaatio on kahdeksan kertaa suurempi kuin Suomessa. Gordoninsetterin keski-ikä kansainvälisten tutkimusten mukaan on 10 vuotta. Jalostukseen tuotavilla uusilla koirilla on geneettisesti merkitystä. Usein myös Suomessa syntyneiden

gordoninsettereiden isä on ulkomailta. Rodusta löytyy toisistaan eroavia linjoja: pohjoismaiset, keskieurooppalaiset ja amerikkalaiset linjat.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Suomessa vuosina 2017–2021 on rekisteröity 400 gordoninsetteriä, mikä on lievästi vähemmän kuin edellisen viisivuotiskauden aikana (n=462). Kotimaisten kasvattajien tuottamien pentujen määrän lisääntyminen on saanut tuontipentujen määrän selvään laskuun.

Jalostuksessa ei tule yhdistää näyttely- ja käyttölinjan koiria.

Urosten ja narttujen jalostusikä on vakiintunut 4–5 ikävuoden välille. Rodun sukusiitosaste on selkeästi alle Kennelliiton suosituksen 6,25 %. Keskiarvo viimeisen viiden vuoden ajalta on 2,98 % tasolla. Sukusiitosaste on kuitenkin aliarvio todellisesta, sillä se lasketaan puutteellisten sukutaulutietojen mukaan (rodussa on paljon tuontikoiria). Sukusiitosasteen pieneneminen kertoo jalostuspohjan laajenemisesta.

Gordoninsettereillä on ollut PEVISA–ohjelmassa jälkeläisrajoitus (Hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003 ja 10.6.2008, jatkettu muuttumattomana 31.12.2018 saakka): ”Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.”

Gordoninsetteri oli aikanaan ensimmäinen käyttökoirarotu, jolle asetettiin jälkeläisrajoitus. Jälkeläisrajoitus on tehokkaasti laskenut sukusiitosastetta ja lisännyt rodun geneettistä monimuotoisuutta. Jälkeläismäärän rajoitus ehkäise jalostuksessa kaikkein räikeimmät ylilyönit. Suositeltu yksittäisen koiran jälkeläismäärä on tätäkin pienempi: 2 pentuetta.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Gordoninsetteri on seisova lintukoira. Käyttäytymiseltään gordoninsetteri on älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan se on rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen. Virheenä on kaikki poikkeamat, jotka vaikuttavat gordoninsetterin kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessaan. Hylkäävät virheet ovat vihaisuus ja liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin

Gordoninsetteri on jakautunut kahteen rotulinjaan: metsästys- ja näyttelylinjaan. Eri linjojen koiria ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Tilanne on sama kaikkialla maailmassa, myös rodun alkuperämaassa. Käyttöominaisuudet metsästyskoirana ovat olleet metsästäjille tärkeitä, kun taas seurakoirapuolella on ollut pyrkimyksenä menestyä näyttelykehissä. Erot jalostuksen painopisteissä näkyvät myös ulkomuodossa. Näyttelylinjan koirat ovat kooltaan suurempia ja pitkäkarvaisempia.

4.2.3. PEVISA–ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien

testaus ja/tai kuvaus

Gordoninsetterin PEVISA–ohjelmaan ei ole sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testausta. PEVISA:an ei myöskään ole sisällytetty käyttöominaisuuksien testausta, mutta käyttökoirarodulla kanakoirien metsästyskokeet ovat luonteva tapa testata käyttöominaisuuksia ja rodun luonnetta.

4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Kaikkea käyttäytymistä ei voida kuitenkaan arvioida metsästystilanteessa tai –kokeessa. Toisaalta luonnetesti tai –kuvaus kuvaavat vielä tätäkin vähemmän niitä luonneominaisuuksia, joita käyttökoirarodulta vaaditaan.

Vuoden 2022 loppuun mennessä on luonnetestattu (LTE) yhteensä 16 gordoninsetteriä. Hyväksytty tulos on 13 koiralla. MH-luonnekuvaus on suoritettu kolmelle koiralle. Luonnetestiin osallistuneiden koirien määrä on vielä liian pieni tarkempaa analyysia varten. Tehtyjen testien valossa gordoninsetterin toimintakyky on kohtuullista (+1a) tai kohtuullisen pientä (+1b). Terävyyden osalta testatuista koirista kaksi ei osoittanut lainkaan terävyyttä (+1b), viidellä koiralla terävyys oli pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (+1a) sekä neljällä koiralla terävyys oli kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua. Puolustushalu vaihtelee testatuilla koirilla haluttomasta (-1) kohtuulliseen hillittyyn (3). Taisteluhalu vaihtelee välillä pieni (-1), kohtuullinen (+2a). Hermorakenteelta testatut koirat olivat pääosin hieman rauhattomia (+1a). Temperamentilta koirat olivat pääosin erittäin vilkkaita (1) tai kohtuullisen vilkkaita (2). Kovuudelta testatut koirat ovat hieman pehmeitä (1). Luokse päästävyydeltään koirat olivat hyväntahtoinen, luokse päästävää ja avoin. Luonnetestatut ovat isolta osalta laukausvarmoja (+++), kaksi oli laukauskokematon (++)

Metsästyskokeiden osalta ei ole tiedossa käyttäytymiseen liittyviä puutteita, jotka olisivat estäneet koiran metsästysominaisuuksien arviointia. Sukupuolten välisistä käyttäytymiseroista ei pystytä tekemään johdonmukaisia päätelmiä populaatiokartoituksen tai muiden arviointimenetelmien pohjalta.

Ruotsalainen sisarjärjestömme Svenska Gordonsetterklubben on tukenut luonnetestausta ja sikäläiset harrastajat ovat osallistuneet etenkin MH–luonnekuvaukseen suomalaisia aktiivisemmin. Ruotsalainen MH–kuvaus vastaa lähinnä alkuperäistä tyyppiä olevaa suomalaisen gordoninsetteripopulaation osaa. Kuolinsyytilastoon on kirjattu 11 (2,86 %) koiran kuolinsyyksi lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi. Keski-ikä lopetetuilla on 6 vuotta 2 kuukautta.

Taulukko 5. Näyttelykäyntien EVA ja HYL tulokset 2012–2022

	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	3 tulosta	4 tulosta	899 tulosta
Nuorten luokka	3 tulosta	0 tulosta	400 tulosta
Avoin luokka	8 tulosta	3 tulosta	1444 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	99 tulosta
Valioluokka	1 tulosta	0 tulosta	739 tulosta
Veteraaniluokka	1 tulosta	0 tulosta	312 tulosta
Yhteensä	16 tulosta	7 tulosta	3893 tulosta

Populaatiokartoitus 2021–2022

Gordoninsetterijaos toteutti 2021–2022 gordoninsettereiden populaatiokartoituskyselyn, jolla selvitettiin koirien luonnetta, terveyttä, käyttöominaisuuksia sekä ulkomuotoa. Kysely järjestettiin verkkokyselynä ja sitä jaettiin Kanakoirakerhon verkkosivuilla ja sosiaalisen median alustoilla. Vastauksia saatiin 114 gordoninsetteristä. Kyselyyn osallistuneista koirista 52,6 % oli narttuja. Vastausprosenttia ei voitu määrittää, koska kysely toteutettiin sähköisesti yleisellä vastauslinkillä. Kyselyssä vastausvaihtoehdot olivat neliportaisia (täysin samaa mieltä / jokseenkin samaa mieltä / jokseenkin eri mieltä / täysin eri mieltä) vastausten sentralisoitumisen estämiseksi. Kysely oli suunnattu kaiken ikäisille sekä myös jo kuolleille koirille. Vuonna 2006 ja 2012 toteutettuihin populaatiokartoituksiin otettiin vain yli 5 –vuotiaita gordoninsettereitä.

Merkittävä aggressiivisuutta toisia koiria kohtaan oli 5,3 % gordoninsettereistä ja ihmisiä kohtaan oli aggressiivisia 0,9% gordoninsettereistä. Paukuarkoja tai –pelkoisia ilmoitettiin olevan 8,8 % koirista, mikä oli laskenut edellisen kyselyn 10,8 % osuudesta. Kehitys on ollut parempaan päin jo edellisessä populaatiokartoituksessa ja sama suunta jatkuu nyt.

Selvästi arkoja tai vihaisia koiria ei saa käyttää jalostukseen. Arkuus ja etenkin paukuarkuus ovat voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia. Tämä tarkoittaa, että jalostuksella on mahdollista karsia paukuarat koirat pois. Käyttökoirarodulla varsinkin ääniarkuus haittaa rodunomaista käyttöä metsästystilanteissa merkittävästi, joten se on ei-toivottu ominaisuus. Myös aggressiivisuuden periytyvyydestä on näyttöä.

4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet

Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on seisova lintukoira. Tämä rajaa rodun käyttöominaisuudet ja jalostuksen suunnan. Gordoninsettereiden käyttöominaisuuksia arvioidaan kanakoirien metsästyskokeissa: kenttäkokeissa, tunturikokeissa ja metsäkokeissa.

Metsästyskokeissa arvioitavia alueita ovat haku, linnun paikantaminen seisomalla, linnun nostaminen käskystä ja pysähtyminen viimeistään linnun lähtöpaikalle sekä linnun noutaminen pudotuksen jälkeen käskystä. Haussa koiran tulee käyttää tuulta hyväkseen ja haun tulee olla maasto huomioiden riittävän kattavaa etenemissuunnan molemmin puolin.

Vuosina 2015–2021 jalostustietokannan perusteella 151 gordoninsetteriä on startannut metsästyskokeissa (vaihteluväli 1–62 koetta per koira). Vuosina 2018–2022 gordoninsettereille palkitsemisprosentti oli kenttäkokeissa (KAKE) 24,7 %, metsäkokeissa (KAME) 23,6 %, tunturikokeissa (KATU) 19,2 % ja yhteensä palkitsemisprosentti metsästyskokeissa oli 23,5 % (vuosina 2013–2017: 21,8 %). Metsästysominaisuuksien parantuminen on erittäin tärkeä löydös jalostuksen näkökulmasta. Jalostustietokannan 151 gordoninsetteristä vähintään 10 koestarttia oli 54 gordoninsetterillä, jotka otettiin tarkempaan analyysiin: 13/54 (24,1 %) gordonia oli saanut AVO1 tuloksen ja 8/54 (14,8 %) gordonia ei ollut saanut yhtään koepalkintoa. 45/54 (83,3 %) gordonilla oli vähintään yksi peräänmeno metsästyskokeissa. 13/54 (24,1 %) oli kieltäytynyt nostosta. 45/54 (83,3 %) gordonilla oli hyväksytty avanssi (nosto) kokeista. Tiedotuksen oli esittänyt vain 6/54 (11,1 %) gordoninsetteriä ja säestys oli dokumentoitu 13/54 (24,1 %) koiralla. Hyväksytty nouto oli 25/54 (46,3 %) koiralla. Linnunlöytöindeksi vaihteli välillä 84,2–118,7 ja palkitsemisprosentti välillä 0 % – 53,8 %. Metsästysinto vaihteli välillä 3,0–6,0. Lisätietoa metsästyskokeiden tilastoista löytyy Kanakoirakerhon jalostustietokannasta. Jalostustietokanta antaa matemaattisen arvioin (linnunlöytöindeksi) verrattuna muihin samassa metsästyskokeessa olleisiin koiriin. Indeksien laskentaperuste on sama kuin Norjassa.

Gordoninsetteri rotuna mielletään yhä enemmän käyttökoiraksi, joka on terve kehityssuunta. Nykyisin alkuperäisen tyyppin suhteellinen osuus on ollut kasvussa kaikilla mittareilla mitattuna: rekisteröintien osuutena, näyttelykäyntien suhteellisessa osuudessa, sekä luonnollisesti metsästyskokeisiin osallistumismäärinä, jossa alkuperäinen tyyppi edustaa miltei kaikkia osallistuneita.

Vastanneista 83,3 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseseen, mikä on parempaa tasoa verrattuna vuoden 2017 populaatiokyselyyn. Gordoninsetteriä käytetään metsästykseseen aktiivisesti ja 83,2 % omistajista on ollut tyytyväisiä koiriensä metsästysominaisuuksiin. 93,2 % kyselyn koirista piti yhteyttä ohjaajaan. Linnun noudon osalta hyvin noutavien gordoninsettereiden osuus oli 71,0 %. Lintutilanteessa noudon merkitys korostuu, jos lintu jää haavakoksi. Nouto-ominaisuus tulee ottaa korostetusti huomioon jalostuksessa. Nykyisin populaatiokartoitukseen ei liity noutotodistukseen liittyviä kysymyksiä. Parihaussa hyvin säestävien koirien osuus oli 41,1 %. Spontaanisti metsästystilanteessa linnuista tiedottavia koiria populaatiokyselyssä oli 35,8 % gordoninsettereistä. Hyviä linnunlöytäjiä oli 79,4 % kyselyyn vastanneista. Seisontatilanteessa hyviä linnun käsittelijöitä oli 59,6 % ja halukkaita linnun nostajia 63,9 % koirista.

Positiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa haku, hyvä yhteydenpito metsästäjään, tyyli ja linnunlöytökyky. Metsästysominaisuuksiltaan varhaiskypsiä gordoninsettereitä oli vain 56,7 %. Metsästykseseen käytetyistä koirista helposti koulutettavissa oli vain 30,6 %.

Negatiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa peräänmenotaipumus 67,3 % koirista, oma-aloitteinen linnun nosto metsästystilanteessa 61,1 % koirista sekä parihaussa seisonnan ryöstö paritoverilta 26,7 %.

Gordoninsetterin käyttöominaisuuksia metsästyksessä arvostetaan ja rotua kysytään yhä enemmän metsästyskoiraksi.

Harrastuslajeissa gordonisettereillä kilpaillaan agilityssa ja 2015 omaksi viralliseksi lajiksi tullessa rally-tokossa.

Ei ole tiedossa, käytetäänkö gordoninsettereitä hyötykoiratoiminnassa, kuten kaverikoirina tai etsijäkoirina, ja kuinka paljon.

Taulukko 6. Agilitytulosten määrä 2012–2022

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Yhteensä	53 tulosta	39 tulosta	51 tulosta	65 tulosta	66 tulosta	3 tulosta	49 tulosta	58 tulosta	68 tulosta	124 tulosta	111 tulosta

Taulukko 7. Rally-tokotulosten määrä 2015–2022

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
VOIHYV	1 tulosta							
AVOHYV	3 tulosta	3 tulosta		2 tulosta				
AVOO				1 tulosta		2 tulosta		
AVO-				1 tulosta				
ALOHYV	4 tulosta	2 tulosta	2 tulosta	3 tulosta	5 tulosta	3 tulosta	1 tulosta	3 tulosta
ALOO					1 tulosta			
ALO-					1 tulosta	1 tulosta		
Yhteensä	8 tulosta	5 tulosta	2 tulosta	7 tulosta	7 tulosta	6 tulosta	1 tulosta	3 tulosta

Yksi gordoninsetteri on osallistunut vuonna 2019 hypokoirakokeeseen.

4.2.6. Käyttäytyminen kotona ja lisääntymiskäyttäytyminen

Gordoninsettereiden omistajista 90,4 % ovat tyytyväisiä koiriensa luonteeseen. Osa populaatiokartoituksen kysymyksistä ruotii myös kotikäyttäytymistä. Vaikka kyseessä on käyttökoirarotu, lähes kaikki omistajat pitävät koiraansa koti-/sisäkoirana, joten kotikäyttäytymisellä on suuri merkitys.

Käyttäytyminen kotona koetaan pääsääntöisesti hyväksi. Kovin lujahermoiseksi gordoninsetteriä ei voi väittää, sillä 19,3 % ilmoitti koiran stressaantuvan helposti. Sen sijaan haukuherkkä rotu ei ole kyseessä, sillä vain 21,9 % vastaajista arvioi koiransa herkäksi haukkumaan. Varautuneita koiria oli 15,8 % kyselyn gordoninsettereistä.

Avoimissa vastauksissa esille tuli hyvä riistainto, lintutilanteissa ”paimentamiskyky” ja kestävyys metsästysviikon aikana. Hyvin usein populaatiokartoituksessa mainittiin gordoninsetterin luonteesta lapsiystävällisyys. Tämä on ollut monen pennunottajan tärkeä kriteeri jo rotua valittaessa.

Gordoninsetterinarttujen kiimojen väli vaihtelee suuresti eri koirayksilöiden välillä. Metsästys- ja harjoittelukauden aikana koirat ovat pitkäkestoisen rasituksen alaisina ja usein tämä saattaa narttukoirilla siirtää kiima-ajan alkamista säännöllisen rasituksen loppumisen jälkeiseen ajankohtaan. Kuitenkaan tämä ei päde kaikkiin koirayksilöihin.

Yleisesti emokoirat käyttäytyvät hyvin suopeasti ja lempeästi sekä pentuihinsa että vieraisiin ihmisiin. Gordoninsetteri lisääntyy pääasiassa luonnollisesti, vaikka joitakin keinohedelmöitettyjä yhdistelmiä esiintyy. Nämä tapaukset kuitenkin usein liittyvät kasvattajan haluun saada käyttöönsä tietyn uroksen spermaa, kuin siihen että luonnollinen lisääntyminen ei olisi mahdollista.

Merkittäviä ikään tai rakenteelliseen heikkouteen liittyviä käytösongelmia ei rodulla yleisesti esiinny.

4.2.7. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Gordoninsettereiden populaatiokartoituksen perusteella paukkuarkuutta ilmoitettiin olevan 8,8 %:lla koirista. Edeltävässä kartoituksessa lukema oli 10,8 %. Paukkuarkuus on voimakkaasti periytyvä, joten tämä on tärkeää huomioida jalostuksessa, jota on populaatiokartoituksen vastausten perusteella tehtykin. Paukkuarkojen koirien määrä on laskussa, joka on erinomainen asia.

19,3 % ilmoitti koiran stressaantuvan helposti. Varautuneita koiria oli 15,8 % kartoituksen gordoninsettereistä. Voimakkaasti varautuneiden koirien käyttöä jalostuksessa tulee miettiä tarkkaan ja pyrkiä tiedotuksella lisäämään huomiota pentuiässä tapahtuvaan sosialisointiin muiden koirien sekä uusien, erilaisten tilanteiden avulla.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Gordoninsetteriä pidetään kansainvälisesti terveenä koirarotuna. Merkittävimpiä sairauksia gordoninsettereillä ovat nivelrikko, SLO (symmetrical lupoid onychodystrofy), rcd4–PRA perinnöllinen silmäsairaus, IMHA (immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia), silmä- ja korvasairaudet sekä immunologiset sairaudet ml. ruoka–allergiat. Usein koiran ruoka–allergia kuitenkin loppuu raakaruokintaan siirtymisen jälkeen. Lisääntymiseen liittyviä ongelmia oli ollut vain 0,9 % gordoninsettereistä. Lisääntyminen käy luonnollisesti, eikä tarvetta keinosiemennyksiin astutusongelmien takia ole ollut.

4.3.1. PEVISA–ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia, HD)

Gordoninsetterillä on ollut lonkkien röntgenkuvausvelvoite jo 1.7.1986 alkaen. Rotujärjestö haki vuosien 2003–2007 PEVISA–ohjelmaan rekisteröintirajoitusta lonkkanivelen kehityshäiriön (lonkkaniveldysplasia) osalta ja tuolloin raja–arvona oli lonkkaniveldysplasian aste C. Tämän jälkeen gordoninsetterillä on ollut PEVISA–ohjelmassa voimassa 1.1.2019 alkaen rajoitus: ”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja–arvona on lonkkaniveldysplasian aste B.”

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on gordoninsettereiden yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkkanivelen kehityshäiriö (kasvuhäiriö) johtaa pahimmillaan liikuntakyvyttömyyteen ja rajoittaa koiran rodunomaista käyttöä metsästyksen. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin nivelrustossa, nivelrikkoon ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö voi johtaa merkittävään nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0,1–0,6. Sairauden puhkeamiseen ja vaikeusasteeseen vaikuttavat perinnöllisyyden lisäksi myös kasvuaikaiset ympäristötekijät kuten ruokinta, kasvunopeus ja liikunnan määrä (hyvät lihakset tukevat kehittyvää luustoa ja niveliä). Sairaus on degeneratiivinen ja progressiivinen eli rappeuttava ja iän myötä etenevä.

Lonkkaniveldysplasiaa esiintyy lähes kaikilla koiraroduilla. Lonkkaniveldysplasian kehittymisen tärkein vaihe on lonkkamaljakon muotoutuminen sen luutuessa koiran kasvuaikana. Oireet voidaan huomata pentuna 3–12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppeleminen”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu ja kipu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takapäältä, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelneste- ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvin sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Eri tutkimuksissa periytymisasteen on todettu olevan settereillä korkea (mm. gordoninsetterit: Suomi ja Norja; irlanninsetterit: Suomi). Suomessa ilmiasuun perustuva jalostusvalinta on johtanut oleelliseen gordoninsetterien lonkkanivelen kasvuhäiriön vähenemiseen vuodesta 1986 lähtien.

Jalostusarvoindeksien (BLUP–indeksit) avulla valintaa on myös mahdollista toteuttaa. HD–indeksissä otetaan huomioon röntgenkuvaustulos, jälkeläistulokset, koiran ikä tutkimushetkellä ja sukupuoli. Suurin ongelma BLUP–indeksissä on se, että se on laskennallinen ennuste, johon sisältyy epävarmuustekijöitä. Laskennassa pentuesisarusten välillä voi olla jopa 2 pisteen ero, koska yhtälöryhmien suuri koko sekä tietokoneiden rajallinen laskentakapasiteetti sekä laskennassa käytettävät likiarvot rajoittavat tarkkuutta. Suomessa gordoninsetterin BLUP–indeksi on laskettu Kennelliiton järjestelmässä syyskuusta 2017 lähtien. BLUP–indeksin käyttöönottoa ei rotujärjestö pidä järkevänä, koska nykyisellä fenotyypillä perustuvalla lonkkanivelen dysplasia arvolla B on saavutettu merkittävä HD–merkintöjen lasku (2019–2022: 30,4 % vs. 2013–2018: 33,0 % vs. 2008–2012: 34,7 %).

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A, ei muutoksia: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105°

B, lähes normaali / rajatapaus: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105° , tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C, lievä: Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D, kohtalainen (keskivaikea): Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E, vaikea: Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90° , selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Periytymistavan vuoksi jalostukseen tulee käyttää terveitä koiria, joilla ei ole lonkkaniveldysplasiaa.

Vuosina 2012–2022 Suomessa syntyneistä gordoninsettereistä Kennellitosta löytyy lonkkakuvaustulos vain 297 gordoninsetteristä. Tästä voidaan päätellä, että vain alle kolmasosa gordoninsettereistä lonkkakuvataan.

Taulukko 8a. Lonkkaniveltilasto 2012–2022, syntymävuoden mukaan

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2012	84	11	15	8	1	0	35
2013	66	14	7	6	1	0	28
2014	122	21	14	6	3	3	47
2015	95	20	10	10	4	0	44
2016	111	13	19	8	4	1	45
2017	60	5	6	6	2	2	21
2018	94	18	6	6	2	0	32
2019	70	6	5	4	1	0	16
2020	55	8	11	2	1	0	22
2021	114	13	6	5	0	0	24
2022	81	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	952	129	99	61	19	6	314

Taulukko 8b. Lonkkanivelten prosentuaaliset tutkimustulokset 2012–2022 syntyneillä

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2012	42%	31%	43%	23%	3%	0%
2013	42%	50%	25%	21%	4%	0%
2014	39%	45%	30%	13%	6%	6%
2015	46%	45%	23%	23%	9%	0%
2016	41%	29%	42%	18%	9%	2%
2017	35%	24%	29%	29%	10%	10%
2018	34%	56%	19%	19%	6%	0%
2019	23%	38%	31%	25%	6%	0%
2020	40%	36%	50%	9%	5%	0%
2021	21%	54%	25%	21%	0%	0%
2022	0%					
Yhteensä	33%	41%	32%	19%	6%	2%

Kuvaustulosten parantuminen on ollut selvästi nähtävissä vuoden 2019 PEVISA–muutoksen jälkeen: rekisteröinnin uusi raja–arvo B on toiminut tehokkaasti ja vuosina 2019–2022 röntgenkuvatuista gordoninsettereistä (n=92) jo 69,6 % oli terveitä ilman HD–mainintaa. Tämän vuoksi on perusteltua edelleen jatkaa PEVISA–ohjelmassa rekisteröinnin raja–arvoa B. Jalostuksen kannalta on tärkeää, että jatkossa vain A tai B –lonkkaisia koiria käytetään jalostukseen.

PRA

Silmän verkkokalvon etenevä surkastuminen, progressive retinal athrophy (PRA rcd4) on nostettu rodulla esiintyviin merkittävien sairauksien joukkoon ja erityisesti vastustettaviksi.

Syy on sairauden vakavuus koiran elämänlaadun kannalta. Silmän verkkokalvon etenevä surkastuminen (PRA) on todettavissa ja vastustettavissa geenitestin avulla.

PRA periytyy resessiivisesti eli sairauden aiheuttava geeni tulee periytyä molemmilta vanhemmilta. Geneettisesti kahta kantajaa (PRA carrier) ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Rotujärjestön gordoninsetterijaos suosittelee seuraavaa: ”Jalostukseen käytettävät gordoninsetterit tulee rcd4–PRA –testata ennen astutusta. Geenitesteillä todettuja rcd4–PRA sairaita (PRA affected) koiria ei tule käyttää jalostuksessa.”

Suomen Kennelliitto ry:n DNA–työryhmä on 14.9.2017 päättänyt esittää jalostustieteelliselle toimikunnalle, että rcd4–PRA ja CCA –tallennus gordoninsettereiden osalta tehdään jalostustietokantaan. PEVISA on 1.1.2019 alkaen edellyttänyt geenitestausta rcd4–PRA ja CCA osalta. Rodun terveyttä edistääkseen KKK-HHS ry:n gordoninsetterijaos sekä terveysturva maksoivat omistajille korvauksia PEVISA:n mukaisista dna-testeistä aikajaksolla 2019–2022. Tukea varattiin yhteensä 4000 euroa ja se käytettiin loppuun syksyllä 2022. Kaikkiaan vuosina 2017–2022 oli gordoninsettereistä tallennettu 54 kpl rcd4–PRA tulosta (2 sairasta, 19 kantajaa ja 33 tervettä). Suomalaisessa gordoninsetteri populaatiossa on melko runsaasti piilevänä rcd4–PRA silmätauti aiheuttavaa geeniä ja sen määrittäminen jalostuskoirista on edelleen perusteltua.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

SLO ja CCA

Erityisesti seuraavat sairaudet on nostettu rodulla esiintyviin merkittävien sairauksien joukkoon ja erityisesti vastustettaviksi.

- Kynsien laaja–alainen irtoaminen (autoimmuunitauti) symmetrical lupoid onychodystrofy, SLO
- Pikkuvaivojen atrofia, CCA (cerebellar cortical abioatrophy)

Syy ei ole näiden sairauksien yleisyys, vaan lähinnä vakavuus koiran elämänlaadun kannalta. Pikkuvaivojen abiotrofia (CCA) on todettavissa ja vastustettavissa geenitestin avulla.

Populaatiokartoituksessa 6,1 % gordoninsettereistä sairasti SLO tautia ja suunta on huononeva (vuoden 2017 populaatiokartoituksessa SLO esiintyvyyys 4,1 %). Tokikaan ei ole varmuutta siitä,

kuinka suuri osuus näistä ilmoitetuista SLO tapauksista ovat saaneet virallisen diagnoosin taudista. Tämänhetkisen tiedon perusteella voidaan sanoa, että SLO koiria ei saa käyttää jalostukseen missään tapauksessa. Lisäksi SLO:ta periyttäneiden koirien pentuesisaria ei tule käyttää jalostukseen.

Suomen Kennelliitto ry:n DNA-työryhmä on 14.9.2017 päättänyt esittää jalostustieteelliselle toimikunnalle, että rcd4-PRA ja CCA -tallennus gordoninsettereiden osalta tehdään jalostustietokantaan. PEVISA on 1.1.2019 alkaen edellyttänyt geenitestausta rcd4-PRA ja CCA osalta. Rodun terveyttä edistääkseen KKK-HHS ry:n gordoninsetterijaos sekä terveysrahasto maksoivat omistajille korvauksia PEVISA:n mukaisista dna-testeistä aikajaksolla 2019–2022. Tukea varattiin yhteensä 4000 euroa ja se käytettiin loppuun syksyllä 2022. Kaikkiaan vuosina 2017–2022 oli gordoninsettereistä tallennettu 45 kpl CCA tulosta (45 tervettä). CCA kantajia (pikkuaivojen perinnöllinen ataksia) ei suomalaisista gordoninsettereistä löytynyt yhtäkään ja jatkossa sen testaamista ei edellytetä, mutta se on suositeltavaa.

Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Ulkomaiset terveystarkastukset antavat hyvän kuvan gordoninsetterin rodullisesta terveystilanteesta. Tällä on merkitystä, sillä Suomen gordoninsetterijalostuksessa hyödynnetään myös ulkomaista geenipohjaa. Svenska Gordonsetterklubbenin SGSK:n mukaan koirien yleisimpiä terveysongelmia ovat: "kennelyskä", eosinofilinen keuhkosairaus, "nenätukkoisuus/nenäpunkki", napatyrä, Cushingin tauti, Addisonin tauti, immunologiset iho-ongelmat, "lapaongelma", kynnen irtoaminen, allergia, erlichios (punkin aiheuttama), immunologinen suolistotulehdus, hammaspuute/purentavika, anaalirauhastulehdus, "ruokahaluttomuus", ristisidevaurio, lonkkaniveldysplasia, koukkuhäntä, spondyloosi/selän välilevysairaus, kivespuutos, kohtutulehdus, eturauhasen liikakasvu ja sisäänkääntyneet luomet.

Mikäli koira itse on terve, mutta se tuottaa sairaita jälkeläisiä, sen jalostuskäyttöä tulisi välttää sairaudesta riippumatta.

4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliiton kuolinsyy tilaston 1990–2022 perusteella (367 kuollutta gordoninsetteriä) keskimääräinen gordoninsettereiden elinikä oli 8 vuotta ja 10 kuukautta. Vuosina 2021–2022 toteutetuissa populaatiokartoituksissa saatiin vastauksena 13 koiran elinikä ja niistä keskimääräiseksi eliniäksi Suomessa saatiin 11,3 vuotta.

Taulukko 9. Gordoninsettereiden kuolinsyytilasto 1990–2022.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 5 kuukautta	78
Kasvainsairaudet, syöpä	9 vuotta 1 kuukautta	74
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	7 vuotta 8 kuukautta	67
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 10 kuukautta	30
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 10 kuukautta	18
Luusto- ja nivelsairaus	6 vuotta 4 kuukautta	17
Sydänsairaus	9 vuotta 11 kuukautta	11
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 vuotta 0 kuukautta	10
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 1 kuukautta	9
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 10 kuukautta	9
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	5 vuotta 8 kuukautta	7
Immunologinen sairaus	4 vuotta 6 kuukautta	6
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 1 kuukautta	6
Selkäsairaus	11 vuotta 3 kuukautta	6
Sisäeritysrauhasten sairaus	9 vuotta 7 kuukautta	5
Silmäsairaus	9 vuotta 4 kuukautta	4
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 4 kuukautta	3
Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 5 kuukautta	3

Hengitystiesairaus	12 vuotta 0 kuukautta	2
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	1 vuotta 3 kuukautta	2
Summa	8 vuotta 10 kuukautta	367

4.3.4. Lisääntyminen

Gordoninsettereiden vuoden 2021–2022 populaatiokartoituksessa 20,2 % koirista oli steriloitu. Tärkeimmät syyt olivat kohtutulehdukset, valeraskaudet, nisäkasvaimet, kivesvika ja aggressiivisuus.

Gordoninsetterin lisääntyminen normaalisti, sillä vain 0,9 % vastaajista ilmoitti koirallaan olleen lisääntymisongelmia tai -kyvyttömyyttä. Jalostuksen näkökulmasta lisääntymisongelmien hoitamiseksi ei tule käyttää keinosiemennystä.

4.3.5. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Gordoninsettereiden silmien alaluomirakoon voi liittyä anatominen piirre, joka heikentää käyttöominaisuuksia metsästyksessä. Pysyvästi avoin alaluomirako aiheuttaa silmän limakalvon kuivumista ja ärsyntyä ja lisää metsästettäessä merkittävästi riskiä vierasesineiden joutumisesta silmän luomirakoon. Vierasesine aiheuttaa aina silmässä tulehduksen, ellei sitä saada heti pois.

4.3.6. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Gordoninsetteriä vaivanneeseen HD-mainintojen yleisyyteen puututtiin jalostuksessa yli 15 vuotta sitten. Rekisteröinnin raja-arvon ja aktiivisen tiedottamisen ansiosta tilanne on parantunut. Gordoninsetteri tunnetaan perusterveenä rotuna, mutta kynsisairauksista SLO on lisääntynyt ja Norjassa on menossa laaja ”Arbeidsgruppen SLO = ASLO” tutkimushanke Norges Miljø- og Biovetenskaplig Universitet (NMBU) johdolla. SLO on pystytty jo paikantamaan yhteen kromosomiin, mutta jalostustyötä palvelevaa testiä ei vielä ole saatavilla.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1. Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS: Seisova lintukoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 7 seisijat

Alaryhmä 2 brittiläiset ja irlantilaiset pointterit ja setterit;

2.2 setterit.

Käyttökoetulos vaaditaan.

YLEISVAIKUTELMA: Tyylikäs ja sulavalinjainen, kauttaaltaan tasapainoinen. Gordoninsetteriä voidaan verrata vahvarakenteiseen hunter-hevoseen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen.

PÄÄ: Pikemminkin syvä kuin leveä. Pituus niskakyhmystä otsapenkereeseen suurempi kuin otsapenkereestä kirsuun. Silmien ylä- ja alapuolelta kuiva.

Kallo: Hieman pyöristynyt, levein korvien kohdalta. Tilava ja kuono-osaa leveämpi.

Otsapenger: Selvästi erottuva.

Kirsu: Suuri, leveä ja väriltään musta. Sieraimet avoimet.

Kuono-osa: Pitkä, kuonon linjat lähes yhdensuuntaiset, ei terävä eikä suippo. Hieman pitempi kuin syvä.

Huulet: Selkeäpiirteiset mutta eivät liian riippuvat.

Leuat / hampaat: Voimakkaat leuat. Säännöllinen ja täydellinen leikkaava purenta; ts. ylähampaat peittävät tiiviisti alahampaat ja ovat kohtisuorassa leukoihin nähden.

Posket: Mahdollisimman litteät ottaen huomioon pään muodon.

Silmät: Tummanruskeat ja kirkkaat, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat. Ilme tarkkaavainen ja älykäs.

Korvat: Keskikokoiset, ohuet, matalalle kiinnittyneet ja päänmyötäiset.

KAULA: Pitkä, kuiva, kaareutuva, ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Kohtuullisen pituinen. Ylälinja on vaakasuora.

Lanne: Leveä, kevyesti kaartuva.

Rintakehä: Syvä mutta ei liian leveä. Kylkiluut kaareutuneet, myös taaimmat kylkiluut ovat pitkät.

HÄNTÄ: Suora tai hieman sapelimainen, ei kintereen alapuolelle ulottuva. Hännän asento on vaakasuora tai hieman selkälinjan alapuolella. Häntä on tyvestään paksu, kärkeä kohti kapeneva. Viirimäinen hapsutus alkaa pitkänä läheltä hännäntyveä ja lyhenee kärkeä kohti.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Litteäluiset, suorat ja voimakkaat.

Lavat: Pitkät, hyvin viistot, leveät, litteät, eivät raskaat. Lapojen kärjet sijaitsevat lähellä toisiaan.

Kyynärpäät: Suhteellisen alas sijoittuneet ja tiiviisti rungonmyötäiset.

Välikämmenet: Pystysuorat.

Etukäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Lonkkanivelestä kintereeseen pitkät, leveät ja lihaksikkaat. Kinner matala ja vahva. Välijalka suora. Lantio lähes vaakasuora.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Takakäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut.

LIIKKEET: Vakaat, vapaat ja tasapainoiset, tehokas takaraajan työntö.

KARVAPEITE

Karva: Päässä, raajojen etuosissa ja korvien kärjissä lyhyttä ja hienoa. Muualla rungossa ja raajoissa kohtuullisen pitkää, sileää, ei laineikasta eikä kiharaa. Hapsutus korvien yläosissa pitkää ja silkkistä, raajojen takaosissa pitkää, hienoa, sileää ja suoraa. Hapsut rungon alla saattavat ulottua rintaan ja kaulaan. Hapsutus mahdollisimman sileää ja suoraa.

Väri: Syvä, kiiltävä hiilenmusta ilman ruskehtavaa sävyä, kastanjanpunaisin ts. kirkkain punaruskein (tan) merkein. Mustat viirut varpaissa ja leuan alla sallitut.

Punaruskeat merkit:

- kaksi selvää korkeintaan 2 cm kokoista täplää silmien yläpuolella
- kuonon sivuilla, ruskea väri ei ulotu kuononselälle
- kapea raita kuonon yli heti kirsun takana
- kurkussa sekä kaksi suurta selvää merkkiä rinnassa
- takaraajojen ja reisien sisäpuolella ja polven etupuolella, mistä tan-alue levenee takaraajan ulkopuolelle kintereestä alas varpasiin
- eturaajojen takapuolella kyynärpäihin asti ja niiden etupuolella ranteisiin tai hieman niiden yli
- peräaukon ympärillä

Hyvin pieni valkoinen rintatäplä sallitaan. Mikään muu väri ei ole sallittu.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Urokset 66 cm, nartut 62 cm.

Paino: Urokset 29,5 kg, nartut 25,5 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista ovat virheitä suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessaan.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Rakenne

Rodun nykyinen ulkomuoto on jalostuksen myötä menossa pienempään ja kevyempään suuntaan. Kun gordoninsettereille vuonna 2021–2022 tehdyssä populaatiokartoituksessa pyydettiin vertaamaan yleisesti omaa koiraa gordoninsetterin rotumääritelmään, tyytyväisten osuus oli 94,8 % vastanneista. Tyytyväisyys on pysynyt korkealla, sillä vastaava luku vuonna 2017 oli 94,6 %.

Poikkeuksia rotumääritelmään verrattuna toki on monella osa-alueella. Poikkeuksen tekevät useat näyttelylinjaiset koirat, joiden suuri säkäkorkeus on rotumääritelmän ihanne korkeuden yläpuolella, ja ne ovat rakenteeltaan liian raskaita rodun käyttötarkoitukseen eli linnun metsästyksen. Toisaalta myös pienimmät käyttölinjaiset nartut jäävät rotumääritelmän alarajan alapuolelle, sekä säkäkorkeudessa että painosa. Populaatiokartoituksen 2021–2022 gordoninsettereistä 67,9 % oli palkittu näyttelyssä.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyssä käyneiden gordoninsettereiden lukumäärä on selvästi noussut viimeiset 15 vuoden aikana. Laatumaininnan erinomainen on saanut 53,4 % populaatiokartoituksen koirista. Ulkomuoto on kohentunut, sillä vuonna 2017 erinomaisen oli saanut 46,6 % koirista. Populaatiokartoituksen tulosta tukee näyttelytulokset. Vuosina 2012–2022 laatumaininnan erinomainen (ERI) on saanut 72% koirista, kun vuosina 2002–2011 laatumaininnan erinomainen on saanut ainoastaan 61% koirista.

Gordoninsettereillä ei ole olemassa jalostustarkastusmenettelyä, joten jalostustarkastuksia ei ole toistaiseksi suoritettu. Kanakoirakerho on järjestänyt vapaaehtoisen rakennekatselmuksen Kultamalja-ikäisille, eli alle 2-vuotiaille settereille.

Taulukko 10. Näyttelytulokset 2012–2022

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	52% (466 tulosta)	31% (278 tulosta)	14% (123 tulosta)	3% (25 tulosta)	0% (3 tulosta)	0% (4 tulosta)	899 tulosta
Nuorten luokka	66% (264 tulosta)	22% (89 tulosta)	10% (38 tulosta)	2% (6 tulosta)	1% (3 tulosta)	0% (0 tulosta)	400 tulosta
Avoin luokka	71% (1025 tulosta)	21% (299 tulosta)	7% (98 tulosta)	1% (11 tulosta)	1% (8 tulosta)	0% (3 tulosta)	1444 tulosta
Käyttöluokka	60% (59 tulosta)	27% (27 tulosta)	13% (13 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	99 tulosta
Valioluokka	94% (696 tulosta)	5% (39 tulosta)	0% (3 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	739 tulosta
Veteraaniluokka	90% (280 tulosta)	9% (29 tulosta)	1% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	312 tulosta
Yhteensä	72% (2790 tulosta)	20% (761 tulosta)	7% (277 tulosta)	1% (42 tulosta)	0% (16 tulosta)	0% (7 tulosta)	3893 tulosta

Rotukohtaiset ohjeet, RKO

Roturyhmään 7 kuuluu kanakoiria, joille terve rakenne on äärimmäisen tärkeä ja joissa ei saa olla taipumusta liioiteltuihin piirteisiin (esim. raskasrakenteisuus tai voimakas lymfaattisuus, liiallinen jalous, erittäin runsas turkki, liian syvä tai litteä rintakehä).

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Gordoninsetterin tulee olla voimakas, mutta silti elegantti koira, joka työskentelee laukaten. Ulkomuodosta tulee ilmetä vaikutelma voimasta ja sitkeydestä – koirasta, joka voi pitkän ajan metsästää laukaten metsämaastossa sekä myös avotunturissa ja sänkipellolla. Voimakasrakenteisuus ymmärretään usein väärin suurikokoisuudeksi, joka ei tarkoita korkeaa säkäkorkeutta ja massiivisuutta, vaan hyvää luustorakennetta ja hyvin kehittyneitä lihaksia ja rintakehää sekä oikeantyyppistä ja kuivaa päätä.

Oleellista säkäkorkeudessa on oikean rotutyyppin säilyminen; pienet ja kevyet koirat ovat rotumääritelmän mukaan virheellisiä, mutta tyyppin kannalta vähintäänkin yhtä karkea virhe on raskas ja ylisuuri koira.

Suomessa ulkomuototuomarit tulkitsevat valitettavan usein rotumääritelmää muista Pohjoismaista poikkeavasti suosien raskaampaa ja kookkaampaa koiratyyppiä. Tällainen koiratyyppi ei useimmiten selviydy tai sovellu sille rotumääritelmässä asetettuun käyttötarkoitukseen.

Näin ollen tulisi enemmänkin ulkomuodollisesti suosia jalostuksessa rotumääritelmän keskivaiheille koon mukaan sijoittuvia koiria eikä suosia kookkaita koiria. Aikuisen gordoninsetterin karvapeite on usein muita settereitä runsaampaa, mutta hyvin runsas karvoitus ei ole suositeltavaa eikä

rotumääritelmän mukainen. Liiallisesta tai runsaasta karvapeitteestä on käyttökoiralla suoranaista haittaa, kun on tarkoitus metsästää kaikissa maastotyypeissä ja myös lumikeleillä.

Rodun nykyinen rakenne pääsääntöisesti mahdollistaa alkuperäisen käyttötarkoituksen hyvin ns. käyttölinjaisten gordoninsettereiden osalta. Poikkeuksen muodostavat lähinnä rodun sisällä jakautuneet näyttelylinjan koirat, jotka ovat usein liian kookkaita ja runsasturkkisia.

Populaatiokartoituksen ulkomuotoa koskevien arviointien voidaan todeta pysyneen melko muuttumattomina vuosien saatossa.

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Gordoninsettereiden merkittävin ulkomuotoon liittyvä ongelma on rodun jakautuminen kahtia metsästy- ja näyttelylinjan koiriin. Gordoninsetteri on hyvin kaunis ja hyväluonteinen koira. Ulkomuodossa on näyttelylinjan koirilla suosittu näyttävyyttä, massiivisuutta ja tuuheaa turkkia, jotka ovat käyttökoiramääritelmän kannalta linnunmetsästyksessä ei-toivottuja ominaisuuksia. Seurakoiratyyppien koirien metsästysvietti on myös suurelta osin tukahtunut.

Nykyisessä rotumääritelmässä erityisenä virheenä mainitaan kykenemättömyys toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa ja suurikokoisten koirien osalta hakuvauhti ja kestävyys ovat merkittävästi huonontuneet. Tämän johdosta ulkomuototuomareiden tulee suhtautua tähän rotumääritelmän vaatimukseen jatkossa vakavammin. Toisaalta metsästyslinjaisten koirien jalostuksessa on viimeisen 5 vuoden aikana suosittu myös erittäin kevyitä ja pieniä koiria metsästyksessä haun vauhdin ja kestävyuden parantamiseksi. Myös liian kevyet ja pienet koirat vievät rotua rotumääritelmän ulkopuolelle, joten kasvattajien tulee kiinnittää jatkossa tähänkin huomiota.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Gordoninsetterillä on ollut aiemmin viisi Suomen Kennelliitto ry:n hyväksymää jalostuksen kokonaisvaltaista tavoiteohjelmaa (JTO) ja PEVISA-ohjelmaa: vuosina 1998–2002, 2004–2008, 2009–2013, 2014–2018 ja 2019–2023. PEVISA-ohjelma on ollut olemassa vuodesta 2009 ja siihen on tehty lisäys vuonna 2019.

Uusi Gordoninsetterin PEVISA-ohjelma 1.1.2024 – 31.12.2028:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitesteissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Terveydeltään lähes kaikki jalostuskoirat ovat hyvää tasoa. Kuten JTO:n rodun terveydentilaa koskevasta osiosta voidaan lukea, gordoninsetteri on perusterve rotu. Suurimpana yksittäisenä terveysongelmana ollut lonkkaniveldysplasia on valistustyön, ja kasvattajien lisääntyneen tietoisuuden myötä alkanut vähitellen väistyä. Kuvausprosentin tulee jatkossa olla huomattavasti korkeampi. Jalostuksen tavoiteohjelmaan on aiemmin kirjattu tavoitteeksi saada kuvattujen koirien osuudeksi 50 %. Virallinen lonkkakuvaus voidaan suorittaa koiran täytettyä 12 kk. Tämä ei aina ole lonkkanivelten kannalta paras kuvausikä, sillä gordoninsetteri on melko suurikokoinen rotu, eikä koiran kasvu välttämättä ole vielä ohi vuoden ikäisenä. Lonkkakuvauksen tulos ei välttämättä ole luotettava, mikäli se tehdään koiran ollessa vielä kasvuvaiheessa.

Gordoninsetterijaoksen ylläpitämälle jalostuskoiralistalle pääsemiseksi vaaditaan koiralta seuraavat asiat

- Käyttökoetulosvaatimus - vähintään NUO1 tai AVO2 tulos kanakoirien metsästyskokeessa joko Suomesta tai muista pohjoismaista
- Näyttelytulosvaatimus - vähintään EH (erittäin hyvä)
- Terveysvaatimus - PEVISA:n täyttävät terveystulokset
- Ikävaatimus - koiran on oltava alle 10 vuotta vanha

- Muut ehdot - Koiraa ei hyväksytä listalle tai koira voidaan poistaa listalta, mikäli on tiedossa tai tulee tietoon koiran muita perinnölliseksi tunnettuja sairauksia tai vikoja, esim. olkanivel-, purenta- tai luonnevikoja. Jaostoimikunnan on ilmoitettava koiran omistajalle tämän kohdan perusteella hylkääväksi osoittautuvat tietoon tulleet asiat ja tiedonlähde.

Taulukko 11. Urosten jälkeläistilasto 2021–2021, syntymävuoden mukaan

#	Uros	Pennut			Toisessa polvessa	Lonkat			Silmät					
		Synt. vuosi	Pentueet	Yhteensä		Vuoden aikana	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu2	Sairas3	Tutkittu %4	Sairas %5
1	HØGTINDEN'S MOSKU	2012	4	28	0	29	8	2	29 %	25 %	2	0	7 %	*
2	LT MVA TLNJW-16 SILENT NORTH PAST AND THE PRESENT	2015	3	22	0	0	6	2	27 %	33 %	0	0	0 %	*
3	ENDALSHÖJDENS CASH	2013	3	20	0	13	9	1	45 %	11 %	1	0	5 %	*
4	HeJW-12 TRISETER CELTIC MASON	2011	2	19	0	34	7	2	37 %	29 %	1	1	5 %	*
5	KESÄRANNAN AH BANJO	2016	2	16	0	0	5	0	31 %	0 %	0	0	0 %	*
6	MOUNTAINEER'S GOLIATH	2009	1	16	0	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
7	FIXOUR'S DROP IT LIKE ITS HOT	2015	2	15	0	0	2	2	13 %	100 %	1	0	7 %	*
8	LOUKASAHON MASTER	2018	2	15	7	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
9	GOANGO BLACK I WANT IT ALL	2013	2	15	0	11	9	4	60 %	44 %	0	0	0 %	*
10	PURONPERÄN XAVIER	2019	2	15	0	0	6	0	40 %	0 %	0	0	0 %	*
11	TROLDMARKENS W. MASTER	2011	2	14	0	39	8	1	57 %	12 %	1	0	7 %	*
12	HILTJAKIN KERO	2014	2	14	0	0	2	1	14 %	50 %	0	0	0 %	*
13	JV-12 MOONSET ICEMAN	2012	2	13	0	0	4	2	31 %	50 %	2	0	15 %	0 %
14	LOUKASAHON GÖSTA	2015	1	13	0	8	4	0	31 %	0 %	0	0	0 %	*
15	COURTIER'S COPYRIGHT	2010	1	12	0	10	4	0	33 %	0 %	0	0	0 %	*
16	JMVA SHOWPOINT LIGHT MY FIRE	2014	1	12	0	28	6	2	50 %	33 %	0	0	0 %	*
17	PURONPERÄN ÅKSY	2014	1	12	0	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
18	EE JMVA UWEXIN GLOWING GENTLEMAN	2016	2	12	0	0	5	1	42 %	20 %	0	0	0 %	*
19	KESÄRANNAN SAKU	2014	1	11	0	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
20	MARKKALEHDON AMADEUS	2011	1	10	0	0	2	0	20 %	0 %	0	0	0 %	*

Taulukko 12. Narttujen jälkeläistilasto 2012–2021, syntymävuoden mukaan

#	Narttu	Pennut			Toisessa polvessa	Lonkat			Silmät					
		Synt. vuosi	Pentueet	Yhteensä		Vuoden aikana	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu2	Sairas3	Tutkittu %4	Sairas %5
1	FI MVA OPENDORA'S OLIVIA	2015	3	29	0	9	3	1	10 %	33 %	0	0	0 %	*
2	FI MVA METSÄLEIMUN NEELA	2016	2	23	0	0	4	0	17 %	0 %	0	0	0 %	*
3	LOUKASAHON BARBARA	2012	3	22	0	11	4	2	18 %	50 %	1	0	5 %	*
4	GOANGO BLACK LOVE QUEEN	2016	2	21	0	7	6	0	29 %	0 %	0	0	0 %	*
5	KESÄRANNAN AH VILDA	2016	2	21	10	0	6	0	29 %	0 %	0	0	0 %	*
6	SUNSETTER'S ALPHABET STREET	2010	2	20	0	28	8	4	40 %	50 %	1	0	5 %	*
7	FIXOUR'S EVERY FLAVOUR BEAN	2016	3	20	0	0	6	2	30 %	33 %	0	0	0 %	*
8	LOUKASAHON BAILEYS	2012	3	20	0	0	7	4	35 %	57 %	0	0	0 %	*
9	GOANGO BLACK I AM YOURS	2013	3	15	0	23	9	2	60 %	22 %	0	0	0 %	*
10	LOUKASAHON LUCKY	2018	2	15	7	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
11	DOUBLE DREAM LOVES ET MORNING QUEEN	2012	2	15	0	21	10	5	67 %	50 %	1	1	7 %	*
12	SILENT NORTH BLUE HEART DIAMOND	2016	2	14	0	0	3	3	21 %	100 %	0	0	0 %	*
13	GOANGO BLACK MY GOLD AND GLORY	2017	2	14	0	0	2	0	14 %	0 %	0	0	0 %	*
14	LOUKASAHON DONNA	2014	1	13	0	8	4	0	31 %	0 %	0	0	0 %	*
15	LOUKASAHON GLORIA	2015	2	13	0	15	6	0	46 %	0 %	0	0	0 %	*
16	LOUKASAHON FIREFIGHTER	2015	2	13	0	0	13	3	100 %	23 %	1	0	8 %	*
17	PURONPERÄN YRTTI	2013	2	12	0	12	4	0	33 %	0 %	0	0	0 %	*
18	SKARA BRAES DREAM STREET ROSE	2011	1	11	0	0	2	2	18 %	100 %	0	0	0 %	*
19	FI MVA OPENDORA'S REBECCA	2018	1	11	0	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
20	PURONPERÄN UNELMA	2012	2	11	0	8	3	0	27 %	0 %	0	0	0 %	*

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Taulukko 13. JTO 2019-2023 tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostuspohja Jalostuspohjalle ei ole asetettu tavoitteita	ei toimenpiteitä	ei analysoitavaa tulosta
Luonne ja käyttäytyminen Metsästysominaisuuksien lisäksi säilytetään miellyttävä luonne	ei toimenpiteitä	ei analysoitavaa tulosta
Käyttöominaisuudet - Säilyttää erinomaiset metsästysominaisuudet etenkin peitteisessä metsämaastossa - Jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetusavoimessa luokassa - Käyttö- ja näyttölinjaisia ei yhdistetä keskenään - Uusia koirien omistajia saadaan mukaan rotujaoksen toimintaan	- Suositellaan huomioimaan käyttöominaisuudet jalostusyhdistelmien valinnassa - koetuomarikoulutuksessa valistaminen - kannustetaan pitkäaikaisia harrastajia osallistumaan toimitsija- ja koetuomarikoulutukseen	- koetilastojen perusteella tavoite koetuloksesta on toteutunut, josta tarkempi analysointi on kohdassa 4.2.5 - yksi pentue kahden eri linjan yhdistämisessä on tehty - asetettua tavoitetta uusien harrastajien osalta ei saavutettu
Terveys ja lisääntyminen - tavoitteena on, että kasvattajat valistavat kaikkia pennunottajia lonkkakuvausten tärkeellisyydestä - rodun perinnölliset sairaudet tiedostetaan	- ei toimenpidettä/tiedotus - lisääntyneet geenitestausmahdollisuudet	- tavoite on toteutunut - lonkkakuvausten tutkimusprosentti pysynyt ennallaan - perinnölliset sairaudet ovat tiedostettuja
Ulkomuoto - ulkomuoto ei ole ensisijainen jalostuskriteeri - koirien kokoa ja luuston vahvuusastetta vaalitaan - sukupuolileima pysyy selvänä	- ulkomuototuomareiden valistaminen rodun alkuperäisestä tyypistä - kannustetaan pitkäaikaisia harrastajia osallistumaan ulkomuototuomarikoulutukseen	ei analysoitavaa tulosta

Toteutuminen

Jalostuksen keskeisintä tavoitetta säilyttää gordoninsetterin erinomaiset metsästysominaisuudet voidaan tarkastella analysoimalla Kanakoirakerhon jalostustietojärjestelmästä löytyviä koetuloksia. Vuosina 2015–2021 yhteensä 151 gordoninsetteriä oli startannut metsästyskokeissa. Koestarttien määrät vaihtelevat koirasta riippuen yhdestä koestartista aina 62 starttiin. Näistä koirista vähintään 10 koestarttia oli 54 gordoninsetterillä, jotka otettiin tarkempaan analyysiin. Tarkasteltavista koirista 13 oli saanut AVO1 tuloksen metsästyskokeesta ja 8 koiraa ei ollut saanut yhtään koepalkintoa ja koirien palkitsemisprosentti oli ollut 23,5 %:iin (2018–2022). Aikaisemmalla jaksolla 2013–2017 palkitsemisprosentti oli ollut 21,8 %. Koetyypeittäin palkitsemisprosentti on KAKE 24,7 %, KAME 23,6 % ja KATU 19,2 %.

Tarkempaan tarkasteluun otetuista koirista 45 oli hyväksytty avanssi (nosto) kokeista, mutta 13 koiralle oli myös kirjattu nostosta kieltäytyminen. Vähintään yksi peräänmeno löytyy 45 koiralta. Tiedotuksen kokeissa oli esittänyt vain 6 koiraa ja säestys oli dokumentoitu 13 koiralla. Hyväksytty nouto oli 25 koiralla. Koirien linnunlöytöindeksi vaihtelee välillä 118.7–84.2 ja palkitsemisprosentti välillä 53,8 % – 0 %. Metsästysinto vaihteli välillä 6.0–3.0.

Koetilastojen perusteella voidaan todeta, että erinomaisten metsästysominaisuuksien säilyttämisessä on onnistuttu ja tässä on havaittavissa jopa pientä parantumista. Peitteisessä maastossa tiedottaminen on hyvä ominaisuus ja tähän tulisikin kiinnittää paremmin huomiota tulevissa jalostusyhdistelmissä.

Tavoitteena oli myös ottaa jalostuksessa huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetulos avoimessa luokassa. Tässä tavoitteessa jää vielä parantamisen varaa, koska aikavälillä 2018–2022 käytettiin jalostukseen 41 kpl narttuja ja uroksia 45 kpl. Avoimen luokan metsästyskoetulos löytyi vain 31,7 % nartuista ja uroksilla vastaava lukema oli 42,2 %.

Aikavälillä 2018–2022 on tunnistettava yksi ristisiitos, missä on astutettu käyttölinjainen ja näyttelylinjainen gordoninsetteri. Voidaan todeta, että tavoitteena ollut käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettareiden ristisiitosten estämisessä on onnistuttu.

Yhtenä tavoitteena oli saada uudet pennunostajat mukaan rotujaoksen toimintaan mm. osallistumalla kokeisiin sekä muihin tapahtumiin. Tavoitteessa onnistumista voidaan tutkia kokeisiin osallistuneiden ohjaajien lukumäärien kautta. Vuosien 2013–2017 aikana kokeisiin osallistui keskimäärin 41 eri koiranohjaajaa. Ohjaajien määrä vaihteli 32 ja 49 ohjaajan välillä. Kun taas vuosien 2018–2021 aikana kokeisiin osallistui keskimäärin 37,5 koiranohjaajaa vaihteluvälin ollessa 36–41. Tilastojen perusteella voidaan todeta, että asetetussa tavoitteessa ei olla onnistuttu. Tähän on syytä kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, että uusia koiranohjaajia saataisiin aktivoitua jaoksen toimintaa sekä käymään kokeissa.

Jaos on pyrkinyt saamaan käyttölinjaisia koiria mukaan ulkomuototuomareiden koulutuksiin ja näyttökokeisiin ja siten lisäämään käyttölinjaisten koirien arvostusta Suomessa. Tämä on

osoittautunut vuosittain hankalaksi, johtuen pääasiassa ulkomuototuomarikoulutusten maantieteellisestä sijainnista sekä ajankohdasta metsästyskaudella.

Jaos on harjoittanut tiedottamista ajankohtaisista asioista Kanakoirakerhon verkkosivujen sekä Facebook-sivun kautta.

Terveys on säilynyt hyvällä tasolla. A tai B-lonkkaisia gordoninsettereitä ilman HD-mainintaa oli 2019–2022 röntgen-kuvatuista koirista 69,6 %. (vuosina 2013–2018 vain 66,0 %). Lonkkaniveldysplasiatilansiteen parantamiseksi on jatkossakin alleviivattava lonkiltaan ehdottomasti terveiden yksilöiden valikoitumista siitokseen, sillä lonkkaniveldysplasian vahva periytyvyysaste on ollut tiedossa vuosikausia.

Gordoninsettereiden eräs ongelma on ollut kynsien lohkeaminen ja kynsisairaus, jossa autoimmuunitaudin takia kynsi irtoaa kokonaan (SLO). Populaatiokartoituksen tuloksista käy ilmi, että kynsisairautta oli 6,3 % koirista (vuonna 2017 4,1 % ja vuonna 2012 7,0 %). Norjassa käynnissä oleva ASLO-projekti selvittää jatkossa riskianalyysin kautta SLO taudin vähentämistä jalostuksen keinoin.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Rodulla esiintyvät perinnölliset sairaudet tiedostetaan kasvattajien parissa entistä paremmin ja tiettyjen sairauksien suhteen (mm. PRA) parantuneet geenitestimahdollisuudet antavat uusia välineitä oireettomien kantajien seulomisen. Lonkkaniveldysplasian suhteen kehitys on gordoninsetterin kohdalla ollut PEVISA-ohjelman myötä suotuisa. Merkittävä määrä gordoninsettereistä ei käy lonkkakuissa ja kasvattajan rooli lonkkakuvaamisen hyötyjen välittämisessä pennunottajille on erittäin tärkeä. Pennunottajia tulee *valistaa lonkkanivelkuvantamisen tärkeydestä*, vaikka pentua ei jalostuskäyttöön suunniteltaisikaan. Lonkkakuvaustulos antaa kasvattajalle tärkeää informaatiota siitä, kuinka onnistunut pentueen yhdistelmä on lonkkanivelterveyden edistämistä silmällä pitäen.

Gordoninsetterin käyttöominaisuudet ovat kehittyneet viime vuosina positiiviseen suuntaan kaikilla käytettävissä olevilla mittareilla mitaten. Gordoninsetterille ominaisiin piirteisiin on kiinnitettävä huomiota myös koetuomarikoulutuksessa, ettei rodunomaista hakulaajuutta ja yhteydenpitokykyä katsottaisi koiralle epäsuotuisaksi ominaisuudeksi esimerkiksi kenttäkokeissa. Yksi gordoninsetterin vaalittavista ominaisuuksista onkin kyky osata sopeuttaa hakutyylä ja -vauhti maaston mukaan. Myös linnunlöytökyky on gordoninsetterin tunnettu ominaisuus. **Gordoninsetterin metsästysominaisuuksien parantaminen tulee olla jalostuksen ensisijainen tavoite.** Tämä on huomioitava jalostusyhdistelmiä valittaessa. Jalostuksessa on otettava huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetusavoimessa luokassa.

Jalostuksella on tulevaisuudessa parannettava seisovan lintukoiran metsästysominaisuuksia sekä estettävä käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettereiden ristisiitokset. Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on jo vuosia ollut jakautuneena kevyempään käyttölinjaan ja raskaampaan näyttelylinjaan. Voidakseen laukaten etsiä riistaa koko pitkän metsästyspäivän, gordoninsetterin tulee olla rakenteeltaan alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukainen, ei liian raskas. Tavoitteena on valistaa suomalaisia ulkomuototuomareita gordoninsetterin alkuperäisestä tyylistä ja lisätä käyttölinjaisten gordoninsettereiden arvostusta Suomessa. Myös näyttelytoimikuntien arvostelijoiksi kutsuttavien ulkomaisten tuomarien arvostelulinjaan tulee kiinnittää huomiota. Vain tällä tavoin voidaan edesauttaa ulkomuodon säilyttämistä sopivan alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Tällä hetkellä monet yleistuomarit arvostavat liian raskasta ja runsaskarvaista tyyppiä. Tämä vaikeuttaa ulkomuodon säilyttämistä oikeanlaisena, koska jotkin kasvattajat pyrkivät kasvattamaan koiria tuomarien näkemysten mukaisiksi. Hyvin kookkaat, raskarakenteiset ja karvapeitteeltään runsaat gordoninsetterit eivät pysty työskentelemään siten, kuin metsästyskoiralta vaaditaan. Gordoninsetteristä tulee saada vaikutelma riittävästä keveydestä ja kestävydestä sekä helppokulkuisuudesta. **Gordoninsettereiden kevyempää rakennetta, luuston vahvuusastetta sekä vähäisempää karvapeitettä tulee vaalia**, jotta meillä on tulevaisuudessakin

rotumääritelmän mukaisia kestäviä metsästyskoiria. Ulkomuodon ei tule olla ensisijainen jalostuskriteeri. Ulkomuotojalostus ei saa mennä terveyden, oikeankaltaisen luonteen tai käyttöominaisuuksien edelle. Sukupuolileiman tulee olla selvä myös koon alarajalla olevilla uroksilla ja ylärajalla olevilla nartuilla.

Gordoninsetterin hyvään luonteeseen tulee jalostuksessa jatkossakin kiinnittää huomiota, jotta gordoninsetteri säilyy helppona ja perheystävällisenä rotuna. Paukkuarkuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Muut tavoitteet

- Lonkkakuvattujen gordoninsettereiden osuuden kasvattaminen 50 prosenttiin
- Rodun edustajien suurempi kokeessa kävijöiden osuus kaikista koirista, tavoitellaan 40 prosenttia
- Pyritään estämään SLO:n levinneisyyttä kannustamalla avoimuuteen ja tiedonjakoon sekä osallistutaan Norjan ASLO-projektiin Kanakoirakerhon taloudellisella tuella
- Sukusiitosasteen alentaminen 1,75 % tasolle
- Rotujaos pyrkii jakamaan tietoa koiran metsästyskoulutuksesta sekä järjestämään koulutuksia erilaisten tapahtumien yhteydessä

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Gordoninsetterin jalostuksen tulee olla PEVISA-ohjelman mukainen. Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B molempien vanhempien osalta. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan. Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Jalostusrekisteriin hyväksyttävän koiran tulee täyttää KKK-HHS ry:n jalostustoimikunnan gordoninsetterille asetetut vaatimukset. Jalostusrekisteriin hyväksytyt koirat täyttävät vähintään seuraavat kriteerit:

- Enintään 10 vuoden ikäinen (koira poistuu jalostusrekisteristä sen vuoden lopulla, jolloin täyttää 10 vuotta)
- Koiran saama tulos rodunomaisista käyttökokeista Suomessa tai pohjoismaissa on oltava vähintään AVO2 tai NUO1
- Näyttelytulokseksi vaaditaan vähintään EH
- Lonkkakuvauksen HD-lausunnon tulos oltava A tai B.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Gordoninsetterijaos on Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n alainen rodun jalostuksesta ja kehityksestä vastaava rotujaos. Gordoninsetterijaos edistää gordoninsetterin tunnettavuutta ja tietoa rodun luonteeseen, terveyteen, ulkomuotoon sekä metsästysominaisuuksiin liittyvistä asioista rodun jalostusta varten kasvattajien ja koiranomistajien keskuudessa.

Osallistumiskynnys jaoksen tapahtumiin ja kokeisiin sekä itse jaostoimintaan pidetään edelleen matalana, jotta harrastajien osallistumista toimintaan saadaan kasvatettua. Tietoa rodun ominaisuuksien kehityksestä ja tavoitteiden saavuttamisesta saadaan gordoninsetterijaoksen toteuttamalla populaatiokartoituksella.

Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. KKK–HHS ry:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta, joka hyväksyy jalostuslinjaukset. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maalikuussa 2012. Jalostustoimikunnassa on edustus Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n jokaisesta rotujaoksesta.

KKK-HHS ry:n pentuvälityksessä ovat seuraavat minimivaatimukset:

- Kasvattajan tulee olla paitsi rotujärjestön, myös Suomen Kennelliiton jäsen.
- Pentuesuunnitelma on toimitettava rotujaokselle viimeistään 1 kk ennen astutusajankohtaa.
- Rotujaos tuo julkaisussa esille joko kasvattajan raportoimat tai muuten esiin tulleet pentujen terveyteen mahdollisesti vaikuttavat tiedot (esim. nivelvaivat, SLO).
- Kasvattajan tulee ilmoittaa pentuvälitykseen tiedot tarkasta astutusajasta, pentueen syntymästä, lukumäärästä (nartut/urokset), varauksista ja viimeisen pennun luovutuksesta.
- Käyttökoetulos–, näyttelytulos– ja terveystarkastukset koskevat suunnitelman molempia vanhempia.
- Rotujaos voi halutessaan asettaa näiden vaatimusten lisäksi rotukohtaisia erityisvaatimuksia.
- Vaatimukset koskevat kotimaisia pentuesuunnitelmia.

Edellä mainittujen suuntaviivojen lisäksi gordoninsetterijaoksella on joitakin rotukohtaisia välityskriteerejä, jotka koskevat mm. pohjoismaisten pentueiden välitystä. Valtaosa ulkomailta Suomeen tulevista gordoninsettereistä tulee Norjasta, Tanskasta ja Ruotsista.

Jalostustoimikunta on toteuttanut myös rakennekatselmuksen ikäluokkakilpailun (Kultamalja) yhteydessä. Jalostuskatselmuksessa koiran rakenne käydään yksityiskohtaisesti läpi ja tiedot siitä kirjataan tietokantaan. Näin saadaan tärkeää informaatiota niin harrastajien, kasvattajien kuin mahdollisten pennunottajienkin käyttöön.

Rotujärjestön yksi tärkeimmistä tehtävistä on myös suhteiden luominen sisarjärjestöihin sekä muihin yhteistyökumppaneihin. Näin kasvattajat saavat tarvitsemansa tiedon ja kontaktit jalostusneuvonnan kautta. Jalostuksen näkökulmasta emme tule toimeen ilman pohjoismaisia sisarjärjestöjämme. Myös jatkossa meidän on varmistuttava siitä, että yhteistyö jatkuu vähintään nykyisellä tasolla. Osallistumme yhteisiin Pohjoismaat kattaviin terveystyöprojekteihin, kuten Norjassa käynnissä oleva ASLO-projekti.

Rotujärjestö keskittyy toimenpiteissään:

- Vaalimaan Gordoninsetterin tunnettavuutta metsästyskoirarotuna ja sen säilymisenä sellaisena.
- Tukemaan kasvattajien työtä ja kannustaa sitä kautta uusia pennunottajia mukaan rotujaoksen toimintaan; tulemaan aktiivisesti mukaan metsästyskokeisiin ja muihin tapahtumiin.
- Kannustamaan rodun pitkäaikaisia harrastajia osallistumaan toimitsija-, koe-, ja ulkomuototuomarikoulutuksiin.
- tuottamaan luotettavaa tietoa rodun terveydestä ja sairauksien esiintyvyydestä (esim. PRA ja SLO) ja jakamaan sitä harrastajille. Tämä toteutetaan julkaisemalla tietoa mm. Kanakoirakerhon Ekipage-lehdessä sekä verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa.
- Populaatikartoituksen toteuttamiseen
- Rakennekatselmuksen järjestämiseen Kultamaljan yhteydessä
- Jalostussuositusten antamiseen

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

6.4.1. Uhat

Olemme jo gordoninsettareiden osalta ajautuneet kahden erityyppisen koiran roduksi. Käyttölinja – näyttelylinja tilanteen muuttamiseen on löydyttävä valmiuksia. Liian raskarakenteista ns. ”seurakoiratyypin” koiraa ei tule suosia jalostuksessa. Myös alkuperäisen käyttötarkoituksen eli lintujen metsästysominaisuuksien parantaminen tulee olla vahvasti esillä jalostuksessa. Gordoninsetterin tulee pystyä toimimaan metsästyskoirana, erityisesti seisovana lintukoirona riistalintuja metsästäessä.

Vaikka gordoninsetteri on kasvattanut merkittävästi suosiotaan suomalaisten metsästäjien parissa, on näyttelylinjaisten gordoninsettareiden määrän kasvu uhka rodun alkuperäinen tarkoitus huomioiden.

Mikäli rodun jakautuminen jatkuu, on riskinä jalostuspohjan kapeneminen, vaikuttaen mm. rakenneominaisuuksiin ääripäiden yleistymiseen sekä uusien sairauksien mahdolliseen ilmaantumiseen.

6.4.2. Mahdollisuudet

Rodunjalostuksessa meidän tulee myös jatkossa nojautua PEVISA:n mukaiseen toimintaan sekä kehittää sitä vallitsevan tilanteen mukaan. Tähänastiset tulokset ovat olleet rohkaisevia. Rotujärjestön ja kasvattajien on huolehdittava siitä, että jalostuksessa käytetään riittävän monipuolisesti eri sukulinjoja, joskus myös kompromisseja tehden. Tietyn päämäärän saavuttamiseksi on joissain tapauksissa oltava valmis tinkimään hieman jostain muusta yksityiskohdasta. Kuitenkin päämäärä pitää aina muistaa: vaalia metsästysominaisuuksia niin, että säilytetään samalla perusterve, rakenteeltaan tyyppillinen gordoninsetteri.

Kennelliiton kanssa on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta koiranäyttelyihin tuomareiksi kutsuttavat ymmärtävät käyttötarkoituksen rakenteelle asettama vaatimukset.

6.4.3. Varautuminen ongelmiin

Gordoninsetteri on perusterve rotu, jonka parissa kolme sairautta on nostettu erityisesti vastustettaviksi ja tarkempaan tarkasteluun: lonkkaniveldysplasia, SLO ja PRA. PRA:sta on jo löydetty sairautta aiheuttava geenimutaatio. SLO:n osalta Kanakoirakerho tukee rahallisesti Norjassa käynnissä olevaa ASLO-projektia, joka tähtää SLO:ta aiheuttavan geenimutaation tunnistamiseen. Vaikka nämä em. sairaudet ovat harvinaisia, ne ovat jalostuksella vähennettävissä. Niiden aiheuttama uhka rodun terveydelle on tiedostettava ja rodun terveyden aktiivista seuranta jatkua.

Säännöllisesti toteutettavat populaatiokartoitukset tuottavat tietoa rodun luonteesta niin käytettävyyden kuin käsiteltävyyden osalta. Tiedottamisen lisääminen ja avoimuuteen kannustaminen eri linjojen harrastajien välillä on myös, jotta gordoninsetteriä voidaan jatkossakin pitää ja jalostaa entistä paremmin perheystävällisen metsästyskoirarodun suuntaan ja saada uusia metsästystä harrastavia käyttölinjan gordoninsetterin omistajia.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Gordoninsetterijaos jatkaa yhteistyössä Kanakoirakerhon kanssa koulutustilaisuuksien järjestämistä harrastajille ja kasvattajille pitäen näin yllä tietoisuutta rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja jalostuksen ongelmakohdista. Rodusta ja sen nykytilasta sekä jalostustoimikunnan suunnittelemista ja toteuttamista toimenpiteistä tiedotetaan säännöllisesti Kanakoirakerhon kotisivuilla. Tavoiteohjelman toteutumista voidaan seurata mm. Kennelliitto ry:n ylläpitämien tilastojen avulla KoiraNet-jalostustietojärjestelmästä sekä Kanakoirakerhon omasta jalostustietokannasta. Lonkkakuvauksista julkaistaan tilastot vuosittain ja tästä nähdään helposti lonkkaniveldysplasian kehitymissuunnan trendi. Näyttelytuloksista nähdään ulkomuodoltaan

hyviksi rotunsa edustajiksi arvioitujen koirien osuus kaikista arvostelluista koirista. Käyttökoetuloksia metsästyskokeista seurataan pitkin koekautta ja vuosittain laaditaan tilastot rodun palkitsemisprosentista kanakoirien käyttökokeissa kentällä, metsäkokeissa ja tunturikokeissa. Käyttökokeet mittaavat kuitenkin vain osaa käyttökoirapopulaatiosta. Vain neljäsosa käyttölinjaisista gordoninsettereistä starttaa elämänsä aikana rodunomaisissa metsästyskokeissa. Käyttökoetulokset tai palkittujen gordoninsettereiden prosenttiosuus kaikista palkituista koirista eivät näin ollen ole ainoa totuus rodun käyttöominaisuuksista.

Rodusta on saatu korvaamatonta tietoa suoraan koirien omistajille suunnatuilla populaatiokartoituksilla, jollainen toteutettiin tätäkin jalostuksen tavoiteohjelmaa laadittaessa. Pidemmän aikavälin tuloksia tarkasteltaessa saadaan populaatiokartoituksen tuloksista erinomaiset suuntaviivat siitä, miten suoraan ”kentältä” tulevan palautteen muodossa nähdään rodun trendien elävän terveyden, ulkomuodon, luonteen ja käyttöominaisuuksien osalta. Seurannan toteutumisen kannalta säännöllisesti uusittavat populaatiokartoitukset, jotka kartoittavat aina uuden sukupolven tilaa, ovat kullannarvoinen tietolähde ja niitä on tämän vuoksi ehdottoman tärkeää toteuttaa jatkossakin, viimeistään seuraavaa jalostuksen tavoiteohjelmaa suunniteltaessa. Yhteistyökykyisen ja hyvää kontaktia pitävän metsästyslinjaisen gordoninsetterin tulee olla jalostuksen tavoite.

Taulukko 14. Tavoiteohjelman vuosittainen suunnitelma 2024–2028

Vuosi	Toimenpide tai projekti
2024	SLO-projektista tiedottaminen
2025	Luonnetestausten lisääminen rodun parissa
2026	Laajempi analyysi gordoninsettereiden lonkkakuvaustulosten kehityksestä
2027	SLO-tutkimuksen tilanteesta tiedottaminen
2028	- JTO:n päivitys vuosille 2029-2033 - PEVISA-ohjelmasta avoin keskustelutilaisuus - Rakennekatselmus
vuosittain	- lonkkalausuntotilastojen julkaiseminen - tiedotus suunnitelmista ja toimenpiteistä Kanakoirakerhon kotisivuilla - jaoksen omien kokeiden ja tapahtumien toteutus

7. LÄHTEET, KIRJALLISUUSVIITTEITÄ JA LISÄTIETOJA

- Mäkinen, J. & Puro, J. 2005. Gordoninsetteri – rotumääritelmä kuvin ja kommentein.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry/Gordoninsetterijaos.
- Svenska Gordonsetterklubben. Rasstandard med kommentarer.
- Dansk Gordon Setter Klub. Race Standard.
- FCI/Suomen kennelliitto ry. Gordoninsetterin rotumääritelmä.
- Gordoninsetterijaoksen kotisivut osoitteessa <https://kanakoirakerho.fi>
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.
- Kanakoirakerhon jalostustietokanta osoitteessa <https://kanakoirakerho.fi/tietokanta/index.php>
- Suomen Kennelliiton KoiraNet–tietokanta osoitteessa <http://jalostus.kennelliitto.fi>
- Ruotsin Kennelliiton HundData–tietokanta osoitteessa <http://kennet.skk.se/hunddata>
- Norjan Kennelliiton DogWeb–tietokanta osoitteessa <http://medlem.dogweb.no>
- Tanskan Kennelliiton HundeWeb–tietokanta osoitteessa www.hundeweb.dk
- Norsk Gordonsetterklubbin tietokanta osoitteessa www.gordonsetter.no
- GammelGordon–tietokanta osoitteessa <http://wbase.gammelgordon.no>
- Petersen, E. 1996. Gordon Setteren – på vej mod år 2000. Dansk Gordon Setter Klub.
- Suomen Kennelliitto ry. 2000. Kasvattajasitoumus
- Koiramme 1–2/2021, sivu 18
- Kanakoirakerhon historia. Saatavana osoitteesta <https://kanakoirakerho.fi>
- Ramel, O. 1991. Kuinka koulutan kanakoirani; Toimituskunta. Pointterit ja setterit.
- Eri kirjoittajia. 2001. Allez! Avance! Apporte! Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry, 2002. Jaostoimintaohje
- Mäki, K. Monilla roduilla sukusiitosaste on yhä nousussa, Koiramme 10/2001: 36–41.
- Mäki, K. Vain monimuotoisuus turvaa koirarodun terveen tulevaisuuden. Koiramme 12/2007: 20–25.
- Juuti, Matti. Tilastotietoa kanakoirakokeista. Ekipage 1/2022; 23–25.
- Gordoninsetterijaoksen populaatiokartoitustietokanta; populaatiokartoitukset 2006, 2007, 2012 ja 2022.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.
- Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018
- Gordoninsetterijaos / Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry 59
- The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>
- Mäki, K., Janss, L.L.G., Groen, A.F., Liinamo, A.–E. & Ojala, M. 2004. An indication of major genes affecting hip and elbow dysplasia in four Finnish dog populations. Heredity 5: 402–408.
- Mäki, K., 2004, Breeding against hip and elbow dysplasia in dogs, Academic Dissertation,
- University of Helsinki, Faculty of Agriculture and Forestry, Department of Animal Science,
- <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/maa/kotie/vk/maki/breeding.pdf>

- Mäki, K., 2002. Lonkka– ja kyynärniveldysplasian jalostukseen pian avuksi BLUP-indeksejä.
- MMM, Helsingin yliopisto, kotieläintieteen laitos / kotieläinten jalostustiede,
- www.koiranjalostus.fi/katariina8.pdf
- Leighton EA. 1997. Genetics of canine hip dysplasia. JAVMA 210(10):1474–1479.
- Martinez SA. 1997. Congenital conditions that lead to osteoarthritis in the dog. Veterinary Clinics of North America Small Animal Practice. 27(4):735–758.
- Richardson DC. 1995. Developmental orthopedics: Nutritional influences in the dog.,
- EJ Ettinger and EC Feldman (eds) Textbook of Veterinary Internal Medicine, s. 252–258. WB Saunders Co., Toronto.
- Smith GK, McKelvie PJ. 1995. Current concepts in the diagnosis of canine hip dysplasia
- JD Bonagura (ed) Kirk's Current Veterinary Therapy XII Small Animal Practice s. 1180–1188. WB Saunders Co., Toronto. Describes PennHip technique.
- Smith GK. 1998. Advances in diagnosis of canine hip dysplasia. ACVIM–Proceedings of the 16th Annual Veterinary Medical Forum. s. 569–571.
- Swenson L, Audell L, Hedhammar A. 1997. Prevalence and inheritance of and selection for hip dysplasia in seven breeds of dogs in Sweden and benefit cost analysis of scening and control program. JAVMA 210(2):207–214.
- Aronsson, A. Forskningsprojekt om klolossning hos gordonsettern. Avance 5/2005: 37.
- Aronsson, A. Ärftlig lillhjärnesjukdom hos amerikanska gordonsetterstammar, Gordonsetter Nytt nr 3/1990.
- Auxilia S. T., Hill P. B. ja Thoday K. L. Canine symmetrical lupoid onychodystrophy.
- Journal of small animal practice, vol. 42 (2), 2001: 82–86.
- BeaCon for Health. Nail Survey, conducted in the winter of 2003 by BeaCon. www.beaconforhealth.org/SLO_list_alldogs.doc
- Bell, J. S. Late–onset (rcd–4) progressive retinal atrophy in Gordon Setters, 2011.
- Carlotti Didier–Noël. Claw Diseases in Dogs and Cats. Cabinet de Dermatologie Vétérinaire,
- France. www.vin.com/proceedings/Proceedings.plx?CID=WSAVA2002&PID=2543
- Chee, A. J. Canine SLO FAQ.
- Chee, A. J. The SLO Page, www.bloodaxe.com/SLO.html
- Grassmere Animal Hospital. SLO. www.grassmere–animal–hospital.com/SLO.htm
- Hanssen, I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. Fuglehunden 4/2002: 59.
- Jokinen TS et al. 2007. Cerebellar cortical abiotrophy in Lagotto Romagnolo dogs, JSAP 48: 470–473.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry., Irlanninsetterijaos. Kennelliiton työryhmä suosittellee silmätarkastuksia. www.kkk.hhs.fi 22.5.2012.
- Lahunta A. de, Fenner W. R., Indrieri R. J., Mellick P. W., Gardner S., Bell J. S. 1980. Hereditary cerebellar cortical abiotrophy in the Gordon Setter. Journal of the American Veterinary Medical Association 177(6): 538–541.
- Lund Ziener, M. Oppdatering på kloløsningssprojejektet. Fuglehunden 1/2006: 60.
- Lund Ziener, M. Kloløsning hos gordon og engelsk setter. Fuglehunden 1/2007: 62.
- Lund Ziener, M. Siste nytt på kloløsningssfronten. Fuglehunden 3/2006: 59.

- Scott, D.W., DVM, Rousselle, S, DVM, and Miller, W.H. Symmetrical Lupoid Onychodystrophy in Dogs: A Retrospective Analysis of 18 Cases (1989–1993). JAAHA, May/June 1995, Vol. 31, pp. 192–201. www.beaconforhealth.org/Onchodystrophy.htm
- Shiloh Shepherd Dog Club of America. Symetrical Lupoid Onychodystrophy, www.shilohgtf.com/Symetrical%20Lupoid%20Onychodystrophy.htm
- Steinberg HS et al. 1981, Clinical features of inherited cerebellar degeneration in Gordon Setters. J Am Vet Med Assoc 179:886–890.
- Svenska Gordonsetterklubben, CCA, www.sgsk.se/avel/hälsa/cca.htm
- Svenska Gordonsetterklubben, Information om PRA, www.sgsk.se/avel/hälsa/pra.htm
- The Brittish Gordon Setter Club, Progressive Retinal Atrophy – "Moving On", <http://www.britishgordonsetterclub.co.uk/Health.htm>
- The Kennel Club, DNA tests – Gordon Setters GPRA (rcd-4), http://www.thekennelclub.org.uk/item/3736/pg_dtl_art_news/pg_hdr_art/pg_ftr_art
- The SLO Yahoo Group, <http://pets.groups.yahoo.com/group/SLOdogs>
- Uhlhorn, M., Första kända bekräftade fallet av CCA på gordonsetter i Sverige, http://www.sgsk.se/Nytt/Avel/Avelsradet/CCA/cca_text.htm, 2009.
- UT SkinVet, The Practice of Veterinary Dermatology. A Shetland sheepdog with crusty, deformed toenails. www.utskinvet.org/pdf/shetland%20toenails.pdf
- VetDermSA. The Most Common Canine Claw Disease: Symmetrical Lupoid Onychodystrophy. Adelaine Veterinary Specialist & Referral Centre. www.vetreferrals.com.au/newsletter/newsletter6.shtml
- The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>
- British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee, Report from the Kennel Club, Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters
- Hanssen I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. Fuglehunden 4/2002: 59.
- Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2007. <http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helse rapport%202007.pdf>
- Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2010. <http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helse rapport%202010.pdf>
- Sandy J. R., Slocombe R. F., Mitten R. W. ja Jedwab D. Cerebellar Abiotrophy in a Family of Border Collie Dogs. Brief communications and case reports, Vet Pathol 39:736–738 (2002).
- Slater M. R., Cantu G. ja de Anda N. 17.12.2004. Gordon Setter Health Survey, final report.
- The Kennel Club / British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee. Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters. 1.9.2006. <http://www.thekennelclub.org.uk/download/1564/hsgordonsetter.pdf>